

apma

qap

Союз Советских Писателей Абхазии

А п с н ы К а п ш

Литературно-художественный
журнал

№ 6

1 9 3 7

Журнал выходит раз в два месяца.

apsnə asovet iquyyja reidgəla

apsnə qapı

asaxıayəra-litəratuɾaɾ zurnal

№ 6

1 9 3 7

ari azurnal yəmz rəla znək itrəjueit.

შოთა რუსთაველი. ზეგია იცადარუა აჰადრეთ.

adunei iaxamštzo aŭquyyə

abart amškua rzə akərtjlar imyapərgoiŭ zəxiz kamləzo akərtua poet dəu šota rustaveli «abjas-ja zləu» ha apoema iyəiŭtei 750 šəkus-xəçra.

ari anəha dəu akərtjlar iəmyapərgo dara rəmacara rakuzam iznəhou. ari anəha dəu iakuguəronanə akərtjlar irəcm-yapərgoiŭ asovet uajlar zegigə hsovet həntkarra dəu33a iəkunxo ajlarkua zegigə, dara akərtjlar uayə izərquəmgaua irxəpxiazalou apsnəjlargiə iara ubra inaləçanə.

axakuitra zmou ajlarkua, abzazara guəronaxu zmou, znəpəfaŭlala auəs zua, «atourəx guam aqnəp irəckiou amya hanəlanə, asocialistp uajlar ryəndəu, rəynə laša argəlara iaŭəu» (lenin) ajlarkua hkultura dəura ubasqak iaxiazhaz azə aup hara, ankia, auajlar rtourəx aŭə uəs dəu33as iaarəldərşaz zegigə zaabo, ubart raxip ireionkuou auəskua alahkaarp hzəqou.

akərtuajlar rkultura daara iduup, daara iduup ui atourəx. akərtua literatūra atourəx iadərueit abart reipš aŭquyy dəukua: šota rustaveli, ilia qavqavaze, qonkaze, qazbegi, ubas azəryza.

akər ləšəkusakua bŭoup akərt poet dəu3a, iaxiagiə zəbŭə

çarəxuŭaza, aŭar bŭnə igo šota, zəxiz kamləzo šota iaamtei hara haznəu aamtei.

psra zkuəm alahayə, rustavi iaxəlçəz aŭquyy dəu zəxiz kamləzo 750 šəkusa uajə apxia iiyəz, ixiərŭajaxa aup ubriŭtepi aamtakua zegigə irəlqgo iŭəqou. ui ŭquəda ajlar ireibarçə, aži-aži eibəho iaxia uajraanza-giə, ari naxəsgigə uayə ixaməštua ajlar irəloup.

abri aqara lə-šəkusa irxəsəz rustaveli ipoema uajə, asovet həntkarraç ajlarkua iaazahala kigigə izguakiazou ajakuənə aup iŭəipxiazə. rustaveli ipoema ajakua mcabz ajakuənə, iaxiagiə, iaxeipš ari naxəsgigə ixiərŭajənə aup iŭəqou, egışəqalo. rustaveli iajakua iaxia hsovet həntkarra ialanxo amilatkuə, eiueipəm abəzŭakua rəla ahara iaŭəup. uərt ari ipoema, dousə rəbəzŭakua rəla açara iaŭəup ibziabanə.

rustaveli aqajlarkua zegigə dərzaaiguoup, dərguəcxuup, rustaveli aqajlarkua roup dər poetu.

iara ubri azoup šota abri iyəiŭtei 750 šəkusxəçra hsovet uajlar zegigə, hsovet həntkarra ialanxo amilatkuə zegigə iagəmkua imyapərgaracə rəpəzəzəqarçə, rustaveli iibilei amypəgarazə xaz qədala akomitet-

ikua eiφkaanə, abar ita yə-şə-
kusoup moskva, leningrad, xa-
rkov, bakua, ubas egiərtgiə
rφə aφazəqaçara iaφəuiŋtei.

şota rustaveli ipoema adin
iapərxagoup ha ipxiazanə ak-
un apərja iaxiərbalakigie işə-
rbəluaz, axa şota iyəmtakua,
şota ipoema ubri aqara iaxiə-
bziaz aqnəp ui psra-3ra akunə
iəqaməzt, ui aqajlar rguə-rəpsə
aφə itəzərc akuməzt, şota ru-
staveli ipoema ubasqak ajlar
irəlaŋjanə iəqoup, daφakakum,
ui lakučas aup eiueiφəm amila-
tkua işeitarhaua, ui lakunə ih-
oiŋ akərtua, lakunə ihoiŋ ala-
nəua, apsua, ubas egiərtgiə.

iara şota rustaveli ipoema
— «abŋas ŋa zŋəu» ayəfei, aja
eiφarŋafei rəla macaragie uayə
ixaştəşa akə akunə iəqazam.
uayəmbac abziabarei, ayəza izə
guəkala aqazaarei rəla şəihə
eipş, iara ubraqa ihoiŋ aoiə
dşəiŋəmoiəu, aoiə izə nəlarak,
izaqarazaalakigie naalarak şa-
ləmşə aφə.

iara apoemaφə şota rustave-
li zəzbaxu iəmoiə auaa —afər-
xaçarei, axiz bzia azə axamei-
gzarei irəlou ala, egiərt zegiə
uayə iaarələikaarəφə aup işəq-
ou.

ajakala, şota rustaveli ipoe-
ma zeipş uayə imyəc akə aku-
nə iəqoup, iara şota iaamia
iaxaanəu akum, iara uajəgie
aduneiaφə eicərdərua apoetja
ryəmtakua iaarədəukəlargie,
ari axiərtjaŋa aarəlməuqarəc za-
lşom.

abri eipş aŋquyərə hatər ak-
uməzt ankia, abri eipş aŋquyə-
ra adin iapərxagoup ha akun
işərbəluaz, abri eipş aŋquyərə,
aiaşa zhoz aŋquyərə rtaxəməzt

ubasqan ahra zuaz tauadi aam-
əstjei.

uərt, tauadi aaməstjei, apəp-
jei irtaxəməzt şota rustaveli
adin dogmakua xamçakua, ab-
zazara pşza apsabaraφə iaairp-
şua daxialagaz, iara abzazara
pşza azə iəkupoz aqajlar rguə
zladərxaçasaz alozung rəiteiŋ.
ui ihoiŋ abas:

«apsra eioməup, axa xizla
apsra, xizəda-pşada, ximəzoiə-
la anxara açkiəs».

daara aguaqrakua rxərgaxe-
iŋ akərt qajlar, daara azaaləm-
darakua irəkuŋaxeit uərt, akərt
qajlar rguaqrei rəbziarei uayə
izaquəmgo aup apsnəjlargie şa-
lou, art ay-ŋlarak iaarxərgaxi-
ou aguaqrakua çya rəmazam.

akərt nxayəjlar rguaqrakua
isaxiarknə iyəit akərtua poet
ilia qavvavaze, ui iyəit abas:

«sqabaa xianta, sqabaa rəc
ha,

aşouraan, azən, amşŋgtazə,
səpstazara xianta, sguaqra,
uaxəi φnəi səmŋara, səmŋara,
zegiə sah-izə iəqoup ixərha-
ganə!

staaja rəchaup, iəqoup itən-
xadanə,

sxandeiuan məcxuə, uaxəi-
φnəi,

axa xuartaqam staaja rzə,
sqabaa zegiə iəxulabgoiŋ sah,
iabaqou asamartal? hai alah!»

«upsəup, uuayəm uərt rzə
uara,

eskiəngie iakuup auəoiə uxu-
daja;

ian dəŋjərgoiŋ lıxuə dara,
amş gaua, dagiərtəiueiŋ qara!
dguaqəueiŋ ian rəcha amala,
iləlşozei, iləuqharoup lara»

(d. gulia eiteigəeiŋ ari aja
einraala).

abri eipş aguaqra itagəlan
akərt jlar. iara əbri eipş aam-
ta eikuağa aqajlar tazərgəlaz
roup şota rustaveli ipoemei ia-
rei rdəura hatər akuzəmçoz,
uəss izkəməz, uərt, zaqa iğər-
rəmgara, naq iaxidərzra akun
izəftaz.

şota ipoema anəiyəz aaxəs
içxiou abar uajə 750 şəkusa
irəkuup. abart a-750 şəkusa
raxı 16 şəkusa rəda egiərt ze-
giə aqajlar rzə işəkusa məzda-
ranə akun işəqaz. kərtəla
koloniaças aurəs həntkar ina-
paçaqa hanəqaz. aurəs həntkar
igeneraljei iarei kərtəla azə
politiqas inəquərgoz aṛə iaar-
xanə aup işəho. ageneralermo-
lov, faarjərala ajlar şəixuaṛu-
az aṛə. ui iyueit:

«abunt qazçoz akətakua
(axakuitra iəftaz akətakua
—ared.) əkuahxəit, iaabləit,
rbahyakuei rzaxuei rəfata,
inəçaknə ipahqəeit, uərt,
hzəpsaxəz, uajraanza işəqaz
aqənza akər şəkuskua rəlagiə
izneiuam. uayə işəimbac eip-
şala auyəiara izəkułaz, dara
rzə ixiərxuəganə iqaloit».

abas akun kərtəlaṛi aqajlar
rxəṛə lauadi aaməstjei iaxiaa-
rjənnox, ahəntkar igeneraljei
iarei işərfoz. haras iataxəuzei
abri eipş aməşməzda aşəkuskua
raan şota rustaveli işəkunagoz
eipş djərganə dşəqaməz aṛə.

uajə ankiaṛi kərtəla atou-
rəx iagəeit. iəqam iaxia ui.
iaxiaṛi kərtəla — iəltəu-iək-
akəqu rəlou. iaxiaṛi kərtəla
uay dəibaşam aqajlarkua rəgu-
aqğa ireiṛou. iaxiaṛi kərtəla
ialanxo ajlarkua zəgiə eifjaças
rnapkua eibarknə, rəjyakua
eibatənə abzazara guəronaxu

ayapara iaṛəup lenini ştalini
rparṭia anapxgarala, ştalini dəu
ihabjeigakuo auəskua rənagza-
rala.

lenini ştalini rmlat politika
anagzara abzourala uajə akərt
jlar rpoeziagiə, rliṭeratura ze-
giə uayə işəimbac ala iłtə-
kəkaṛnə aup işəqou.

lenini ştalini rmlat politika
anagzara abzourala, hsovet hə-
ntkarra ialanxo ajlarkua zəgiə
rəbziaibabara pəkəkuə aup iş-
əqou.

ari hdərboit asovet həntkar-
raṛə iaamyapərgo auəskua ze-
giə, ajlarkua zəgiə işeicəmya-
pərgo, ibziabanə işəmyapərgo
ala.

ankia iğəçaxanə, iğṛacalanə
irəmaz aqajlarkua iaxia axaku-
itra rəmanə, apxiagəlağa irəla-
gəlanə aup işəqou.

ianbəkuəz ahəntkarra auəsk-
ua zbaşa aihabəra aqajlar ialə-
rxəua ianəqaz?

iaxia hsovet həntkarra auəsk-
kua zbo, ireihəzou asovetaxı
adeputatğa demokratiizm nagz-
ala aqajlar rxata roup ialəzxə-
na.

iabəkuu aqajlar ruəsura pəkə-
mkua, rxazə auəs rua, auəsuer-
ta rəgəmkua iaxiəqou.

ari eipş azin iarban həntkar
razaalakigə. hsovet həntkarra-
ṛə akumzar dəṛaqara iəqaz-
am. hsovet həntkarraṛə auaa-
ṛəysa «garantiala akṛəura ro-
uranə azin rəmoup, raapsara
zaqarou, iəqəafou zeipşrou ala
axu roua».

iabəkuu, iarbanṛəlou hsovet
həntkarraṛə eipş auaaṛəysa ia
xireiyahaua?

qaramzar qargiə, hsovet hən-

tkarraʋə macara akuzoup au-
aapəysa apsfara azin axirəm-
ou.

iabəkūu, iarbanʋəlou, hsovet
həntkarraʋə eipş auapəysa
açara rouranə azin axirəmou,
ubri açara rçarʋ eipş rəbzazara
əhəntkarrafa iərmanlalanə ia-
xiəqou?

qaramzar qargiə.

abri eipş azin dəukua hauit
akərt jlargiə, apsnəjlargiə, h-
sovet həntkarra ialanxo allar
kua zegigə.

afaşistʋ həntkarrakua akul-
tura iaçanakəua iarbanzaalak-
giə uadəşxxəra ipəxxaa ianək-
urço, ianərbəlua aamtazə, asov-

et uajlar akultura uəskua fi-
əxnə, ieiqahaua aup işərkəu,
ubas aup işərkəu asovet uaj-
lar zegigə, milatla iaailəmxza-
kua zegigə şota rustaveli ipo-
emagə.

abri eipş abzazara guərona-
xu hamənə, auayə dzəpsou aq-
ara hatər iəkuahço, aqəla px-
əə, uajə aasta eihagiə ibzaza-
ra guəronaxuu aşqa izgo lenini
stalin rpartia aup, şəlin dəu
ioup.

iara-ubriazə aup şəlin dəu
ajlarkua zegiə bzia dzərbo, ub-
ri azoup, iara şəlin dəu dəzlə-
iaaz ajlargiə rçei iəkuguərono
abas zəizəryəz:

«afərxaqaa ireihazou, avozd, izməxııac açaxara
lenini uarei haidəfçei, axakuitraz hfaqaououaran.
ajlar rənəsəp rzəuzrəjit, aira hauteit ʋəcla hara,
şəlin-haməq dəukua rsimvol, şəlin-apstazaara aʋəxara.
həpsə zlou! hara ihakuuçit uəykuənra, qabaajgiə zxəugaz,
uaj aʋər ʋassə ixiyaqxa, igəlop uəsqañ ajla ikaupsaz.
uara zəpsə ckiou guameq dula, lenin dəu iuazkua uxiqoit,
uara apstazaara laxiəşkuakua, asovet ʋəlazə iuqapoit.
həh azə ixoup ua uəşqa, jlara rxə rəpsə, ixaau rlaqta,
dunei uəkuəz şəlin duza, iguaqəua jlara rguəorəta.
igəit iəkuəy akərtua dgiəl, fabrikəei zauadi iərza:
adunei, zəgi iazguəronarou dəqaz hvoz dəu, jlara ryəza».

nəgzara rəkuzaait apsnəjlar
haefara ajlar, axaan aaxəşgiə
uayə izeiquəngo apsnəjlar zla
uə iəqou akərtjlar!

nəgzara akuzaait aʋə-kəka-

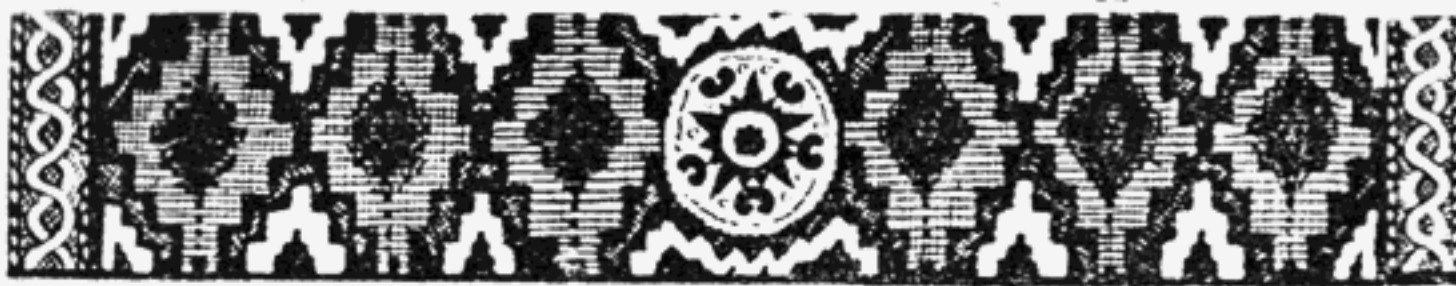
qra iaʋəu akərtuəp kultura!

nəgzara iəkuzaait abzazara
guəronaxu həztaz, auapəysa
anasəp bzia hzəzuapaz, bzia
iaabo h-şəlin dəu!

შოთა რუსთაველი. ადგილი V-ი, გრ-ი. გაპარიზეკუა იეგარეზ ასაქია.

1. **CONTRACTING:** The
 2. **CONTRACTING:** The
 3. **CONTRACTING:** The
 4. **CONTRACTING:** The
 5. **CONTRACTING:** The
 6. **CONTRACTING:** The
 7. **CONTRACTING:** The
 8. **CONTRACTING:** The
 9. **CONTRACTING:** The
 10. **CONTRACTING:** The

კ. ყიყინაძე.

„აბჯას ჯა ზღაუ“ ზა შოთა რუსთაველი იიყაზ იააზარქიაჲნა

არავია აჲნთკარ როსტევან ია-
ჯრა იაპასუა იანალაგა, ითაჲჲეიტ
იჲა ათჲპან ჲნთკარს დჲკუირგელ-
არცა იჲა. უბრი აზენ ეიზიგჲეიტ
ივიზირჯა, იზააიგუაზ აუაა, არტ
რეილაჯარაჲჲა როსტევან დაჲაჲ-
აანა დჯაჲეიტ იათაჲმადარა ში-
ჯაზ, უაჲჲფა იშიელმჲო უაჲა პა-
ხია აიჲჲ აჲნთკარრა იჲაკუნაგო
ამაჲ აზჲურა. ჲთა იჲაჲუთოუ აჲ-
ნთკარრა იჲაკუნაგო აიჲჲ იაზჲა-
ჩაჲანა ამაჲ აზჲუაჲა დაჲა
ჲნთკარქ დჲჲკურგელაჲჲა, აჲა
იარა პა დჲჲიამამ, იჲა ჯაჲა,
ტინატინ, ჲაკუმზარ, როსტევან ი-
ვი-
ზირჯა ეიკუჲაკჲნა ირჲეიტ:

ჲნთკარს დჲალააჲჲ უარა უჲა,
უბას ანჯა უი იჲამტოუ
უი ილჲჲოჲ აჲნთკარრა, ჲარგიჲ
უბრი ჲაკუჲაჲატოუ
მრაჲ ჲასაბლა აჲნთკარრა ჲა-
აჲაჲ იააჲუა ჲეგი აზჲაჲოუ,
ილაზარგიჲ ილაჲსარგიჲ ალემ
ლასბა ალემჲოუ.

არტ ავიზირჯა აკუჲარჲაჲატნა ჲ-
ნთკარს დჲკუირგელოჲჲ როსტევან,
მრადა იჲაჲჲო, აჲჲაა სიირ, იჲა
ჯაჲა ტინატინ.

არი აჲჲუაჲა როსტევან იჲაჲ-
ჲჲ აჲარა დჲუ, არავია აჲნთკარრა
ჲეჲიენჲარაჲჲ არი აგუჲროჲარა
დჲუ იაზააჲეიტ ჲატერ ჲკუუ, აა
დჲჲ იჲჲჲჲ ჲეგი, არტ ეიზაზ დჲელ-

ოუჲ ჲფეი ჲჲჲი ააილაჲუა, ალემ
დაჲჲაჲა, იზარა ტკუაჲაა, დეიჲ-
არუა, გუამჲი ჲაჲარეი ჲეგჲამ,
არჲეს სიირქ, ავთანდილ — ჲა, აბ-
ჲარ იაჲარგელანა ეიბაჲჲას არავია
აჲნთკარრა იამოუ ჲეგი დჲეი-
აბუჲ ავთანდილ, უი დჲჲჲეგუკაა-
უა აჲჲენა მაჲალა ბჲია დიბო-
ტინატინ.

აჲარა იანალგა იჲარჲოჲჲ ალარა-
ჲარა, როსტევან იჲოჲჲ ალარაჲარა-
ჲა იარა იჲჲჲელუა უაჲ დჲამლა-
ჲაჲა, უი იამაიკჲოეიტ ავთანდილ.

არტ ეიჲეიტ იჲაილაჲუა-ჲა, ალარა-
ჲარაჲა დაჲაჲეიტ როსტევან, აჲა
უი გუჲქ ჲჲჲქ ალა დაკუგუჲო-
ეიტ ილააზაზ ავთანდილ ილააირა.

ალარაჲარა იანალგა აჲსარაჲა
იაჲიენჲააზ როსტევან, ავთანდილ
ნაჲჲჲარ რელაჲჲ ნაიკუჲეიტ აკუ-
არა დჲაკუენჲალანა აჲჲჲა ჲე-
ლაოერჲკუა ჲჲჲკუჲერ იჲოჲ, აჲ-
უარა იაჲჲაზ არჲეს ჲაჲაჲჲაკ,
ილენ იარა აბჯას ჲა, იჲაგელან
იჲეიკუა, — არჲეს ოჲა იჲიმბაჲ
ალა დჲჲჲან, ამრა ჲაანა აკუ-
არა იჲაკუენჲალოჲა დიანჲაჲა
დჲეიჲეიუან, როსტევან ჲოუქ დჲ-
კუიჲეიტ დიზაარგარცა, აჲა არტ ა-
ჲარაჲაჲა რჲაჲა ჲაჲა ჲაჲა
დაჲამჲუაჲეიტ, დაჲამჲგელეიტ, ჲას
როსტევან დგუაანა იდჲკუიჲეიტ
იერ ირეიონაჲ ჲაჲჲქ უი აოჲ პაგია

dəknə dizaargaracə. axa uada-
yrasgə imkəkua daarəlageŋ
iniərŋeit ineiz aibafŋa rjayək-

gə, ui aftaxi ahəntkar ixatei,
avtandili ar rəmanə iəftaloit
dərŋərc.

aşər-sərha ineinə iŋəjləeit rostevani avtandiləi.
egi dləeiuan deixətarua. izara tkuəŋaa, dŋərbaua.
iquhar psarxa, iuarkaləeiua dakuŋan Ƴək araf iayəzaz.
afkəl xey bŋə iəftay iaaiuan, aƳ fapəftəbŋgə dədua.

ahəntkar dşaauiuz şaagueit-
az aipşŋŋia arpəs aƳəjha iŋə
aqamŋə lajiçan apşzə-aipş dlə-
çaba dceit.

iguxiaa ŋŋianə izəqaləeit ro-
stevan dzəkulaz. tənŋra iaua-
məzt aynə daxiaaizgə. tinatin
iabŋalgəeit ari arpəs iəpşaara-
zə auaa iəfteiçaracə. ahəntkar
ipha işiabŋalgaz eipş dnəqueit.
idəkuiçeit imayəmkuə auaa.
şəkusə nazak iəpşaara iəƳə.
axa iara mou, ui dəzbeit ha
zhoz azgə iəkuəmleit. as ada
ak rələmşakua igeŋnə ianaa ro-
stevan iguə irtənŋit, ui aƳə iŋ-
nikəlt. axa tinatin ari. abŋas
ŋa zləz arpəs. dənkeləzzanə
icafa qafəpəs ilban, mazala av-
tandil diəpxianə diəheit arpəs
iəpşaarazə xəşəkusa dnəquarcə.
ubri anaysan adərri iəlteit işəl-
dərua bzia dşəibo, dşəŋəgukə-
aua. iara ubri aqnəp eihagə
dazəhaçəçanə apşaara qaiçara-
cə şixutou. lara laxrə aja iə-
teit. agura ououuanə ilərgəeit.
xaçaha iara iəda dəƳəzə başa
xazgə ləgugə şizəlməftua. na-
sgə, iara ixənhra dşazəpşua.

avtandil ari nasəp duras ip-
xiazan. amərguərona ixə itan-
rostevan iŋə iqəeiçeit ahara ar

iətanə diəftərc rhəntkarra aha-
axiə, uiraxi iəkunxaua auaa rə
rlarazə. anapaƳə raagarazə. ro-
stevan ari dakuşahatxan ar iə-
tanə ddəkuiçeit.

ahaa aƳə igəlaz abaaƳə ian-
nei avtandil iguə itaz iəmaza.
tinatin bzia dşəiboz, dşəŋəgu-
kaauaz. iara ubri aqnəp uals
ixə iadiçaz uha imzakua, iəax-
tə, bzia iiboz lŋə şermadin
eiheit. dagiəniəŋt iara şermadin
ar dərxiəlapşnə. diəheit xəşəkusa
ara diəpşərc. nasgə. znəzənla
iara iəxiəz aia rostevan iaxi aja-
bŋkua iftlarc. xəşəkusa rəla dx-
ənhə dānzəmaagiə avtandil
ipsə tanə dəqam, dəpsit ha ro-
stevan iaxi adərri qaiçarc.

abartkuə zegi aneiŋircaa af-
taxi avtandil iŋəlarq dakuŋanə
dəkuçnə dceit.

daara akraamta adunei zegiə
iərzaua, abŋas ŋa zləz arpəs iəp-
şaara dəƳən. dəzŋəgukəauaz.
ŋəmzaŋa iəlaşoz tinatin danigu-
aləŋalakı. ahəha iəlaəərəkua
iŋəyŋə ico. dceit amrataŋara
şəqaz, amragələra şəqaz, deim-
deit auaa axiənxoz zexiəŋqə-
ra. auaa axiəkunəmxoz aŋhəra-
kua. asakarrakua rŋgə. axə
dzəftaz iəftagiə dəxnamgalt.
ixabarhagiə ak imahait.

zəxaƳə mraŋa izxaŋqoz amyanəzay dunei iərzeit.
auaa znəz qa rəlak dəvəmt, dŋiəl taŋəkŋə qa iniməŋzeit.
afxəei arxəei abnarŋərei zəmyass iəqoui zegi eimideit.
rim dannei drəzçaaŋt akŋiŋaŋa, dara rŋələƳ rim zbaxiaz.

abar iaaiguo ialagæit xəşə-
kusa-ha aφhara iəmaz. inxæit
yəməz zaŋək. avtandil iguə ite-
kæit dxənhərc, bzia iiboz iφə, şe-
rimadin. aja şizəniŋəz aipş. dəp-
siŋ ha rostevan aja izərəchaan-
za. axa izəxiantaraxæit avtan-
dil dzəftaz ixabarha akŋiə ima-
hazakua ageŋra. izəmguaənt uə-
ŋŋia axənhra, φəcla izbit
amya xianta dəznu dəkumçərc.
apşaaara dşəφəc dəφəzaarcə, la-
xeikura dəula, dənkaXuəcua.
dguəryo, axiaaŋŋia iəmanə.

znə. avtandil amlakra aniəls-
za pəlahk iŋən, amca eikuçanə
akuaç azra dalagæit. abri aam-
tazə dnapşəzar. axaraŋ ibeit
iara iaxi zxə rxanə iaaiuaz xy-
ək aŋŋa. ckia dəpşəzar yəŋa
azə iəçagəlanə daargon. avtan-
dil aşərha dyaçŋian, iabqar
mapa aaltixən. aφəvha dəyφəj-
lan. afakiha dara raxi iφəyei-
xæit. janaaipəla aŋŋa iarheit,
eicəu rφənŋ x-yək şeifŋou. işə-
tauadŋou. art ariraxi ilaraco
işəkuəz işikuŋaz axagara zza-
anə iəqaz arpəs omak aφeikua
dakuŋanə. abŋas ŋa iŋçanə, ixə-
iφə laxkəgaxa mraŋa iləşo. ui
arpəs dəkəueit ha reiçba iφa-
naazik, znəkŋi aqamuŋiarala ixə
şpiφəz. abas anərha aftaxi dy-
adərpşən dneidərbeit as eipş
arəchəra iakurlanə iəkuŋia icoz

avtandil dəryagi ibaxəit iaaigua alaxi ikayŋoz
zxaŋə paŋza zzakŋia amxəz. mra-laşa zənza iləşoz.
apsa fyəxaa pləit, apşə xaa amŋ axuxuaha iasəit.
aləm aqma şafra aipşŋŋia iŋəp uguaxurən aləm ui.

avtandil afakiha açla dlal-
baan ahapaxiə iφəneixæit. ui
iakuiŋkəit aphəs iləirhərcə ar-
pəs dzakuu. avtandil dşəlbaz
aipşŋŋia akukuuha dəhhaua
ŋariel ha azə diəpxiaua dalagə-

azə. akə eipşəmkuə darguəror-
eit ari aŋabŋ avtandil, znə ari
dəszərbaz ha anŋa diafəpkən,
nas aŋŋa itabup ha rahənə dy-
arədqianə. iəkuŋia icoz arpəs.
axə kuəlaa aipş dəftŋiaŋŋianə
dneiftaləit.

yaxa yəməş diəftan iφkənça-
ŋŋianə. adərxəφnə axuəlpazə
dnaφəpşit caŋia dəu3zak. ahap-
kua amanə. acaŋia afapanə ilə-
eiuan axixiaha kuərak. ari
akuəra naq-aaq apaykuə. aqu-
arakua irxəffəla irxən abna ei-
laŋza. arpəs akkəra dannəçəç.
dnadgəlt hapək. ari ahapə dəl-
təçt phəsk aikuəŋa mapə ləŋça-
nə. arpəs iφə dəlφəjpan sahfa
asmat-ha φaaitit. nas eibargua-
nkua, eibarŋəua iaaguədibakəlt.
artkuə zegiə ckia ibarcə aşər-
ha dəlφəjpan. açla akuŋ dəkula-
nə dnəkuŋeit avtandil. adəryəφ.
nə avtandil dəryagi açla akuŋ
dəkuŋanə dşəpşuaz dibeit eçə
iibaz aphəs ahapə daaçəçnə aφe-
ikua şəlkua dəruəz. arpəs ahapə
daaçpan. aşərha dənφəjlanə eçə
dəziaaz iəmya dəkulənə dçeit.
avtandil ckia dibaraŋə aipş iə-
lapş iximəzeit arpəs. ui dneixi-
əpşit ixə-iφə eiləpxaaua, hafək
zmaməz ala ipş3az arpəsk. iŋy-
axər tbaa eiçhanə. ibəia3ara ei-
xəŋarua.

eit lara. avtandil aşərha daani-
kəlan. iərbakuan, ara iəzφəu-
zei. iəbanŋəai, zegiə ckia iaai-
ləŋganə isabharoup ha dəxtəi-
kəit. aphəs znazə map lkan,
iərbanzaalakı ak iələmhərc iə-

kuəlķəit, axa açəxuṛan avtan-
dil drəchafanə ialheit asmat
şləxıɜəz, arpəsgıə ʔariel şıəxı-
ɜəz, nasgıə, art reibardərɾa ş-
əlşo ʔariel dgeɾnə iaara dzazə-
pşuazar. nas iara, ʔariel ixala
iueihap, xıaajgıas iguə itou,
guala dəus iə mou axə açəxua ze
ipşrou, sara uəskua rħara azin
səmam lheit asmat, ubri aftaxı
raʔak mərçəkua iaagəeit xuar-
yarħa 'azəftəbɾi, aʔəftəbɾi, as-
mat afərħa dəlɾaxəit avtandil
ahap aʔə, nas ʔariel dipəloit,
ʔariel iləeihoit iahfa, iəgeɾa
zəxqıaz, asmat quəşrəla, iguə
ħo, affəħa avtandil ipələra da-
zəqəlçoit lafa, daara ixə azəft-
nə ialhoit iəmacara anəquara-
kua raçkıəsgıə išeionəu yəzak
dipşaar, ʔariel iahfa iəħaz da-
kuşahətxəit, axa dləzçaaueit
uəs aipş ayəza dabasəpşari
ħa, ubas aipş aıɾajara anəqarçə
aftaxı asmat daaɾərləgəeit av-
tandil, art ryəqagıə zguamı
dəuz xajən, arpar siirkuoup,
eipşɜoup oyə işimbac ala, eiku-
laɾoup, avtandi! ʔariel igualair-
leit znə akuaara dxəkuṛalanə
dəşxuəcuaz auaa şizneıəz, nas
uərti iareı irəbɾəsəz, asmat ʔa-
riel ixə-içəxua, xtəss iə mou
zeipşrou, itourəx zegıə ak ag-
məɾkua avtandil eıħarc diəħan
dakulərşahatit, nas avtandil da-
agəlan akakala dəzxəsəz, dəz-
çəsəz uħa itourəx zegıə intkəa-
əatkaanə avtandil eiheit.

zegıə irdəruoit india bəɾħən-
tkarraknə işeılou, art ahəntkar-
rakua rəpənç fba daara zəmu-
xara dəuz əhəntkar parsadan
inapəçaqa iəqan, abɾbaɾi ahənt-
karra ʔariel iab saridan inapəç-
əqa iəqan, saridan deıbaɾıə on-
ouan, iəıaɾa zegıə dəriaainə

inapəʔə ianaaıga, ianirtənı,
izbeit, iara ixuta, abɾbaɾi ahə-
ntkarragıə, india aʔəla
(dgiəls iəçanakəua zegıə) aiħa-
bə parsadan əhamtas iıtarçə,
parsadan daara deıguəronanə iə-
dikəlt ari əhamta, hatər dəugıə
iəkuçanə aynə daaıgəeit saridan,
aftaxı dqiəçeit ari amirbars,
amşən aʔə aku, adgiəl aʔə
aku, rəs iəmaz zegıə dreıħab-
nə, dərxələpşnə, saridan araqa
pa diouit, ui iəxıɜıɾit ʔariel,
ʔariel dşəxuəznərgıə maxuṛ-
ala oy diəmaɾəmkua, aləmkua
marıala dreıaaiua aʔənza aməu
dəu iounə dqiələit, ʔariel xuə-
şəkusa anaaixəçəuaz parsadan
pha diout, axuṛə iləxıɜərçeit
nestən, aznək azə art ayəqagıə
eıxəraaəalon, ovəpəysa iəla da-
mbact as aqara pşrəla saxıala
isiirəz ɜoıab, parsadan ajlar ir-
ələeiheit həntkarş iara iəftaxı
ipħa dəniɾərc şizbəz.

nestən bəɾşəkusa anaalxəç ʔa-
riel dxəndərħit iab saridan iaxı,
ahəntkar ipħa ləz ırgələit
zeipş əqaməz axan dəu, nestən
ləmaç ruan asmatı, vəqa aʔəħ-
sakueı, ui naxəs daara kəraamta
ʔariel imout nestən lbara.

dəpsit saridan, şəkusə nazak
dəguxıaaganə auada iəəynaknə,
aɾəuara daʔən ʔariel, şəkusək
anaaç aftaxı ahəntkar izaaiğ-
əz auaa ddələrgəeit ʔariel ddə-
ləmçəaua dzəynaz iynə, ari
iab iəipş, amirbars india axən-
zanəzaəzo ar zegıə dərxələpş-
nə, dreıħabnə dqiəçeit ahəntkar
parsadan.

ʔariel ahəntkarra aħaakua
ixııon, abɾaapən axumarraku-
ei alarəcareı dəɾəpən.

səpə səşnakupəz abəki iarsnə ałarəcja cya zmam itəsxəuan.
ar. snapə səşyaxalakı aipş froula ahiqha igəlon
səlabara rəibamtaua iaftan arparja, atəphaja,
znək səzbazgiə şəkusə nazək dəzlaφxuaşa iəman uəsgia.

znə t̄ariel ałarəcaxiənt̄ dx-
ənhnə danaai, parsadan diəma
dneit̄ ipha l̄xan axi, iara inapa-
la nestan iləitarc ifnə iaaigaz
abotabkua, axandəu aφə iaxineiz
aarla iəlapş nalxiəsit̄, xiə-raxuə-
cla ipanə iəqaz aparda iavagə-
laz nestan, iaraznakgiə ifamx-
kua iəçaqualanə, ipsə iəlfiə də-
nxəltit̄.

ui aftaxi rajak mərçəkua ne-
stan l̄pənt̄ t̄ariel mazala izaar-
gəeit̄ l̄quək, ahəntkar ipha izə-
lvit̄ abas: axaça bzia uibozar
zlauiərdərua psmaqr̄ala, psəli-
larala akuəm, xaça uəsloup.

iadəyqalon amraxuaga xaarak zmamz ui aparda.
xiə raxuəcla ikuçaz afałgiə ləzkua iəkuən iəlxieyr̄la.
aiaja daxiəkuiaz φəmt̄kua, daaizpsit̄ ui l̄açərxuəla,
amcabz zxəlqioz ləla guaakua ləlaot̄əz̄kua t̄əy-t̄əyrua.

znə ahəntkar iphəsi iare
irəzbit̄ rəpha, nestan-dareqan,
xaça ləstrazə aiɟajara qarçarc-
ari aiɟajaraφə iəpxeit̄ t̄ariel. pa-
rsadan xaças səpha dləkunago-
it̄ ha iəxi3 iheit̄ xorezm̄pi ah-
əntkar ipa. t̄arielgiə, map-ha
akrizaxhaauazma, parsadan ii-
haz izamanoup ha dakuşahatx-
əeit̄, axa iblaxaç geɟua aφənza
ipsgia eilanaxueit̄, art iəz̄zbəz
anagzara rajak axdərçuazma,
zəpşrak qamçakua xorezm̄qa
idəkurçeit̄ auaa, mahra iəpxia-
nə indiaqa daargarcə uaaɟi
ahəntkar ipa.

nestan-dareqan ilahait̄, xore-
zm̄pi ahəntkar ipa dəirtaracə
lanəi labəi ilzəz̄zbəz, t̄arielgiə
d̄əakuşahatxaz, ari akə eipşəm;

uca, ureibafnə peipşəɟgia rəzkə-
lca india ałaxɟ azlara iaquə-
çəz, axat̄aiɟa, sara bzia uzboit̄,
uara uədagiə daφa xaçak dəs-
taxəm.

asmat l̄cxəraarala art ałquə
eimərdaua ialagəeit̄, t̄ariel ar
raja iəmanə dcan axat̄aiɟa dr-
eibafən dəriaait̄, rhəntkar ra-
mazgiə dət̄quənə dikən, cya

zmam amal raja iədkəlanə, dx-
ənhnə dazit̄ india, ilzaaigəeit̄
uaxiənt̄ nestan-dareqan xiə ra-
xuəcla ikuçaz fal eikuakəi, l̄ac
pşpəla xamə siirkəi.

kua ləpsə pnajeit̄, gubotangia
iəlteit̄ t̄ariel.

t̄ariel iləiheit̄ ahəntkar iihaz
dakuşahatəmxakua map aɟəikə-
rgiə, iaja daφapargiə, akgiə
şaləmçuaz, nasgiə, guramgartas
dəknə daəltalar parsadan iara
bzia d̄şibəua iəçəixər-ha d̄şaj-
laz, açəxuɟangia iləiheit̄, par-
sadan d̄zəpxianə amahha xore-
zm̄pi iaaigaua, iəcugia iargia
şəzənt̄əkəu, india işaakunaga-
lalaki aipşɟia, iquaquanə ini-
r̄jarc iguə iştazgiə, nestan-
dareqan dazərazəmxəeit̄ xorez-
mən̄pi iaaua zegiə rnerɟara, ui
ialheit̄, zəɟi rakumkua, maza-
la amah difracə, ubri aftaxi lab
ieiħarc, iara parsadan iəftaxi,
ahəntkar̄ia iaxagəlarc zəkuna-
çə daɟəz̄ d̄şəqam, t̄ariel iaku-

mzar, nasgiə, iagišimua iara.
persiap auaa aanə. ara, india
iərtaxəu alagzaua, ahra ua rə-
kulara, as qauçar nas sab iara
ixalagie phəss uxə sadukəlarə
duəho dafagoit, lheit nestan

nestan işəlhaz aipş dnəqueit
tariel uaxək mazala dəifit
mahəs ha izəpxianə iaargaz.
nas abaa iəatanə, drəpxeit ze-
xiəngarəp çva zmaməz iər.

parsadan ianidər ipha ləbz
şalaz amah ifra touba iuit dşəs-
fraha ipha dzaazoz. nestan dz-
aazaz parsadan iahfa davar la-
kuən. ui kaqaa drəman, dəphəs
eiban. kaqaa daara iuaaŋgiaku-
an. uav drəmapaxo iəqaməzt.
uərt miŋə zəlşoz, miŋə zərŋia-
uaz uaan. davar lguəor zegiə
nestan-dareqan ilxəlgəeit. ui
laaza iəluəz anəldər, ŋgiəfa dle-
pəan. nas yəqa kaqaa. lmaçuv-
ŋa daarəpxian. irədəlçeit. aқа-
nqa dtarpanə amşən aguanə.
«amşən aqapan» ha iaxiaftou
dnaganə dənreŋracə. nas ua zə-
rŋi lmuokua dənŋar dəpsəp ha.
kaqaa davar işralhaz aipş, rə-

başə alaotərzkua koumpan, iaxuom ui aguəryara.

iəqalaşa uəsgie uakutoit, xərpa a amam ui zənza.

ihaxutoup hapəlarə xhaada qabəqafaras izəkulo.

psə znan iəqou darban iaxuo davsənə dearc ilaxiənça.

iftxəsaanə akuən iccaknə işaai-
uaz ari aqanqa. aquaraŋə iana-
ŋa iatəçit ari aqanqa. eikua-
ŋa - eikuəŋaza yəqa arapŋa
phəşk drəmanə. ari aphəs ləku-
şa-məkuşa zexiəngara alaxua il-
əcroçuaz iarlaşaua aŋənzə dei-
xuləpaxaauan. dşei-şeiua. ari mb-
aŋ baraxa izzəqalaz fridon am-
aŋəs iayəzaz iəə iəfxua narba-

aqanqəltəbŋ gəeit iaraznak. aŋkua trəsənə iləeixəeit

aguəit arŋkua zlaqaz ala ahhabŋə ŋgiəfa iqaləeit.

xəqaranŋə axey xəŋa iajləeit akalaki rəŋşa.

dədələŋəfa rəbaki bŋə şaagaz rguə tqia itrəsit raotəŋa.

eikumərxakua. nestan aqanqa
dtarpanə drəma amşən ixəlt.
ari asmat ilban dŋəua lafa təri-
ei iaiheit.

tariel iəaaikumərxazakua ia-
arəccakzanə iəaaibitoit nestan-
dareqan ləpşaarazə ddəkulara-
cə. guəpvək aibafŋa aastəxnə.
nestan dleŋta, aqanqa dtalanə,
amşən dxəloit. şəkusə nazak
dşaqio amşən dxən nestan
dəzbozar ha. axa iaapsara ba-
şaxoit. lxabar-ha qara akŋie
imahait.

aibafŋa iəcəz yəqa rəda zegiə
taxəeit. nas uaha amşən aŋə
aangəlara rələmşo ianalaga.art
ayəqa inxazəi iahfa asmati iə-
manə irzəmdəruaz rəlak aŋə
kalakik aaiguara dəzxəçt.

ara iaxiəzxəçəz art inieit ar-
pəs zamanazak fridon-ha. fri-
don ari aŋəlaŋə dhəntkarən.

ui tariel iəcəzəi iareŋi ynəqa
imvaxəigəeit sasra-ha. znə işə-
aracoz, xuək aŋə iaxiaaŋaz
fridon tariel eiheit. uajə ua iax-
iəkuəz axu aqnəŋ dəşpsuaz
amşənaxi znə siirzak şibaz.

nə. axə kualaa aipş dəxəiaalana
iəəiəeixəeit ui aphəs siir dəzma
nə aqanqa itəçəz aŋkua drəc-
riŋarazə. axa dara dşaaguartaz
aipşŋqia iaakuŋin amşən inxə-
kukuaia iceit.

tariel iaraznak idərt ui nes-
tan - dareqan şləkuəz. işaai-
ahaz aipşŋqia dələŋəŋpan. dguə-
nkua dŋəua fridon eiheit,

agurya dəu iəmaz. fridon t̄ariel iguə aairəououan, daaiabjan anaxi-araxi zexiəŋqara idəkui-
 çeit̄ iuaa nestan ləpšaaraazə. axa uərtgiə pətk anaabjəs ixənhnə iəait̄ l̄xabar ha ak anərmaha-
 za. ubri aftaxi t̄ariel, uəms̄ aab-
 ziaxaait̄ ha iyəza Ƴəc fridon iniahanə, zəzbaxu xaraza inay-
 xiaz fridon iƳeikua siir aham-
 tas iitaz dyakuƳanə daftalaxt̄ dərvaɣiə. dəzƳəguk̄aaauaz nes-
 tan ləpšaara. adunei zegjə iər-
 zeit̄. zexiəŋqara deimdeit̄, axa egia qaiçandazgiə l̄xabarha, lə-
 zbaxu-ha qara akgiə imahait̄. ari iəboia pnaɣeit̄. ixə iəmaɣgi-
 axa, psxuəc dxuəcua dɣanaçeit̄. auaa rəla axəpşəlara izəmuha-
 ua, ɣəmois̄ ikən, uərt̄ rəxabar-
 giə aximahaşa dgiəl pxiakərtak pšaana, gəgiəgs̄ ua itaz zegjə t̄faana. adouɣa nərɣana. iara ixazə xəɣaxərtas, nxartas iqaiç-
 eit̄. yəda iəcəz adouɣa iɣərfit̄. dəizənxəeit̄ iahfa asmat̄ zaɣək̄. ui iəmaç luan, l̄araxɣəla iyon ryəqagiə. t̄ariel xaştra zkuəm-
 əz, dəzƳəguk̄aaauaz nestan ilap-
 şnifalon abɣas aps, ubri aƳə-
 nɣ abɣas ɣa ilçanə ddəkuən. abar jaşəkusa çit̄ nestan-dare-
 qan dəziɣtei.

ara ipɣoit̄ t̄ariel iajabɣ.

avtandilgiə t̄ariel eiheit̄ iara darbanəu. daxiənpaaz. t̄ariel di-
 əstazçaz uha rtəzɣakua. iaarlas-
 nə sxənhueit̄ ha t̄ariel aja iəta-
 nə dgeɣnə araviaqa dceit̄ avta-
 ndil.

avtandil ixənhra daara eiguər-
 oieit̄ rostevangiə, tinatingiə, ar-
 giə. aɣlargiə. art̄ akakala irei-
 heit̄ dzəltaz arpəs siir dşəipşa-
 az. nasgiə uayə iqəifarapa iə-
 qaz itourəx atəzɣagiə. dəzƳəgu-
 k̄aaauaz tinatin siir ləmacara da-

nlənia iləeiheit̄ zəpşrak qamça-
 kua t̄ariel iaxi diəcxraaracə dcaranə dşəqou. tinatin dizxia-
 auan. diƳəguk̄aaauan. axa map ləmkəit̄. ui iguə qazanə. ayəza iəcxraara xəçarəup lhan. dazə-
 razxəeit̄ avtandil iləeihaz. axa rostevan iləmhagiə eimərhait̄ ari aipş iəqaz aja. ui map aɣəi-
 kəit̄ avtandil dərvaɣiəx icara. nas avtandil ihaxia lquəla inə-
 ɣnə, iƳzanə. maza dceit̄. ui il-
 quəƳə ahəntkar diəhoit̄ icara gualsra dəs iqaimçat̄. iguə-
 ryeimgarc. imɣəuarc.

avtandil dxənhnə t̄ariel dəz-
 maz ahap aƳə danaaj̄ ua dim-
 beit̄ t̄ariel. dəpşaaua dəniftala-
 zar, dgiəl̄k̄ aƳə, ipsə iələŋfanə deičha dəşkaɣz dneixagəlt̄. iəz-
 varaxik̄ala iəvaɣən ifnə aləmk̄ egiraxiala — bɣas apsk̄.

uaha iənaiƳaiərxuxuarəz zək̄ animou. aləm afa iƳarəxuxua-
 nə iŋulak̄ ipsə aaigəeit̄. t̄ariel apsmayra danalç avtandil eiheit̄ iəla iabaz. dzəkuɣaz. ui ibazaap aləmi abɣas apsi eiguəbzəoiaua axumarra işaƳəz. arpəşkəi phə-
 zbəkəi eiguəbzəoiaua eixumar-
 uazar aipş: nas isneiuaz aləm gurəmuə. iguaaua ialagəeit̄. es-
 aaira eiha eiha aɣuaara iamƳ-
 xanagalaua, ialaşua işneiuaz, nas afa pə l̄thanə. rəchafarak̄ azə-
 muzakua aƳeiçxuaanə abɣas aps iasua. iapqaua ialagəeit̄. ari iə-
 qanacoz t̄ariel iguampxazt̄, aşə-
 rha iaha aatpaanə. dnadəxxəla-
 nə axə aatqurpa ilkaiaɣit̄. nas. afa zəxiɣat̄a iəqaz iaha naq in-
 kəɣnə, ipsə aipş iiboz nestan dareqan l̄ja zxəeiboz abɣas ap-
 sə scoit̄ ha iəynə işneiuaz dnaxi-
 zanə iaastipaan. izguzuoit̄ ha dalagəeit̄. axa as aipş agubzəoi-
 rakua zkiaf rzəqaməz abɣas aps-

aṭaxha iəsua. aṭapxæckua rəla dəɲnakukuuə ɟalagəeɪt. ɟariel dɟuaan iʃiəməpəz ala adɟiəl ia-anɪqian apsə yaxʃeɪt. ubri aṭ-taxi dara akɟraamta art ifnə ik-aɟəz aləmi abɟas apsi dərpənɾ-alanə dɟuənkiua aɟəuara dʃa-ɸəz, ipsə iəlɪɪan dkaɦait, iar-ɟiə. avtandil ɟariel daaiaɟɟan aɦapəɸə diəmanə daait. araqa ari dnəɟnə. ʃəkusək aṭtaxi sge-ɟnə saauoit ha aɸɦara nəqaɟa-nə, daftalt nəstən-dareqan ləp-ʃaara. ui izbəit znə fridon iɸə-nza dcaracə. iʃəizbəz aipʃ fri-don dagiəzceit.

ua daxiəiz fridon dnaiazɟaa aaiəzɟaan. nas ryəqəɟiə eimanə fridon nəstən-dareqan daxiənɾi-boz axuə aqnə ican, nas uaanɾ aquara iavarɪnə ddəkult avtan-dil, iaaipəlalakɪ zəɟiə nəstən ha aɟər ləzbaxu ɪahaxiazar ha drəzɟaaua. daara akər deimda-xian drəkuɪeɪt ɟaravanla eicər-xaffə iaaiuaz xuhaxutɟak. ari. amʃən izxəɟnə irəɟlaz arɦɟa niərɟan. rɟanqakua. dara axu-haxutɟa iəmanə dərtalan, ddə-kuelt dreihabəuɪa iɸəqaɟanə.

ineit uərt «amʃən-ɦəntkarra» ha iaxiaftaz ɾələk aɸə. araqa avtandil ɾartas iqaiɟeɪt acenɾi-ɾi akalakɪ aɸə inoxoz tuɟar du-ɟzak iynə. ari atuɟar dəu ipɦəs fatman — xatun imcaxa ilcralt avtandil iɟnəɾ abziabara. ui lə-la znə avtandil maɪərʃaku iaha-it abas: ɟər ʃəkusa rapxiəqa av-tandil zɸə daangələz atuɟar ib-aɦɟa amʃən aquara iadəz aɸə yəqa arapɟa daazxərgəeɪt deix-uləpxaaua, lɪəlɸə mraɪa ilxəʃei-ʃeiuə. phəsk. anɪ ləpʃra zzəqa-fapbaraxaz fatman iləftəit uaxi guəpvək aɾkua dərteiuazar drə-məxuhənə daargarc. drəmteiu-

azar dara nəɾɟanə, lara daarga-rc. fatman ləɾkua, arapɟa fnə, irəcəz aphaəs drəmxnə daargəe-it. pətraamtak dɟaxnə dləman fatman ɸənit zəlaxi eikunə iəq-az aphaəzba. axa, ari aɾəla ɦən-tkars iamaz. as aipʃ apʃza siir ləzbaxu ʃaaiaɦaz aipʃɟɟia dəi-gəeɪt iara iaxi. axa ua daxnar-gaz fatman iləltaz malla. znə-nə danəz aɦəntkar iuaa xəlɪən. ləɸzanə drəɟceit.

ui dəryaɟi dgeɟən daaxɪ fat-man lɸə. ara daxiaaiz fatman ɸək aaləməlxən, xəɟa maɾala lɸaailahənə ari aɸə dyakuɾan. dəbnalt.

pətk aabɟəsɪan nəquavək iəla ilahait fatman aphaəzba, zx-aɸə akaɟuɾarala aɟəx lafca zər-lasoz. ɟaqaaha uaaɟiaɟakuak drəmpəɟəeɪt ha, təpsɟiə iləɾteit ha uay dəzmaɾazaməz ɟaqet abaa. phəss dəizdərkaait dara zəkura mnazacəz aɦəntkar ipa.

avtandil ixə irargameit fatman lɸə. ui iləeiɦeɪt imɟakua iara dzakuəz. daxiənɾaaz, nasɟiə. dzəftaz uɦa rtəɟɪakua.

fatman dləman ɾək. ui iəlʃən apərra, nasɟiə. ianitaxəu. duəd-gələzargiə duəmbo aɸəqaɟala idəruan. ari drəftueit ɟaqetɾi abaa axi fatman lqnəɾ aɪquə nəstən-dareqan ləxiɟ ala iynə iətanə. aɪquə naganə iləitoit. nə-stən iləyuoit atak fatman laxi. ui iacɟanə iəaləftueit daɸa ɪqu-ək ɟariel izəngiə. ɟariel izə iə-yəz aɪquə aɸə diəɦoit iɟəzəz az ləeipʃ dəpxiazanə dəixəeɪɾt-rac lara. ua guəpɟaɟa ajala ilɦo-it: uguə rɾə sa ʃzə. adunei iə-kuzam, iuɟəɟɟaz az ləeipʃ səp-xiaza. ara saxiəqou pse zxou az daxuartam. ui aɟkɪəs arəɦara iakuɪanə iəqou india uazca-ɦa.

ari lara işəlyəz aləidərrazə af-
al iləitaz accaxa aguəlalçeiť.

avtandil ari aťquə şaaıouəz
aipşıqıa zəpşrak qamçakua, də-
ccaknə ddəkuləeiť t̄ariel iaxı-
amyan, fridon ihəntkarra davs-
nə dancoz. ıquəla adərri iiteiť
fridon dzəftaz aphəzba, nəştan-
dareqan daxıəqaz şeıləikəaz, na-
sgıə, dəuk mərçəkua t̄arieli ia-
rei eicnə işizaaiua, nəştan-da-
reqan abaa dtaknə dəzmou drə-
mərxcərc eiccarazə.

avtandil t̄ariel iƣə daxıaaıəz
dibaxəueiť dəryagı adaƣə alə-
mk ınə dşaxagəlaz. t̄ariel az-
nək azə avtandil izaagaz aja-
bı agura imgəeiť. ixəeimçeiť.
axa aťquə danəlaguəlapş ibeiť.
ckıa iidəruaz afal accaxa. ari
ipsə iəlnarıřan dənkahaiť. avta-
ndil aaigua-sigua zəpsə mayxaz
ikiəť iəkuikəşaz azə animou.
ifnə ikaťəz aləm afa iƣərxuxu-
uaua ipsə aaigəeiť. ubri aftaxı
r̄peikumərxakua, asmat drəma-
nə fridon izcoiť. fridon idəru-
an kaqetqa amya. art axəv xa-
ja ououa. fridon ieibafıa irei-
onəz xəlyək rəmanə içəsən.
kaqetqa amya iəkuəlt. kaqet
abaa inaƣapşua iannei ilƣəjçən
iqarçeiť aııaťajara. ari aılaťaja-
raƣə art irəzbəiť, ixəqaranə rə-
ƣşanə, abaa axgualk iamou
irəjlarc. r̄jəlara manıalaxan is-
ərbəz eipş egıaıaaiť.

abaa rgciť. ui zəxıqoz ar zegi
ndərťəeiť, lxə dakuitərřiť nes-
tan. nas, iguəronaťa rəla rxa-
yqo, fridon ihəntkarraxı iaaiť.
ua ayara dəu qarçan, nəştan-
dareqani t̄arieləi eibərteiť.

avtandil india arəchara iaku-
leiť ha xəy-ƣəylə iahakuan,
uaxı ddəkularc iakuikəiť. axa

t̄ariel ari daƣapan imuiť. ui
itaxxəeiť znə araviaqa icarc,
avtandiləi tinatinəi eibagarc.
avtandil dazərazxəeiť.

aravia iaxineiz ayara dəu qa-
rçeiť. art axəy-xaťa rəpşzara
eizaz aťlar rəla xnakəuan, zegıə
iqarfon.

aravianř art axəy-xaťa nes-
tan-dareqani asmati rəmanə
idəkuəlt indiaqa. avtandil iəcən
pfənyaja nəzki arap-rə.

india aaiguara iannei oazisk
aƣə iƣeiť apşlarazə. ui aoazis
aƣə iaanƣast indiař iaauaz ax-
uhaxutja rkaravangiə. art ze-
gıə aťə rxıəkukuua iəqan. t̄ari-
el drəzçaaıť iəzuəstkuada, nas-
gıə, aťə zəfluzeıha. uert irh-
eiť işeigipetři xuhaxutjou, indi-
ař işaaıa. r̄rəlaxı. egipetqa
amya işəkuəu. nas iaazərkiay-
nə iarheiť nəştan-dareqani t̄a-
rieləi rtourəx, ahəntkar parsə-
dangiə art kər şəkusa dəşrəf-
taz, axa ianimbaza daxəguəry-
aanə oj aaigua dşəpsəz. ari za-
haz nəştan-dareqani t̄arieləi gu-
ənkiua aťəuara ialagoiť. ajabı
razhoz axuhaxutja znək azə iə-
rhara rzəmdərui iaailaxoiť. axa
nas rajabı inacərçeiť: parsadan
ipsra axaťaiťa rhəntkar ramaz
ixə iaiərxuan ahəntkar iƣarta
akalakı ada. india zegıə inapa-
ƣə iaagəeiť. iƣaxaiərpeiť ha,
ahəntkar iƣarta akalakı aƣə
rxə r̄jaxəiť parsadan iphəs ei-
bei. ui ilzaaiguaz auaaı ha.

ari şaarahaz aipşıqıa art ax-
əy-xaťa. rər rəmanə aşərha
rƣənarxan, iaarlaszane india
ahaaƣə inazeiť. ua iaxıneiz axa-
ťaiťa ireisən ireiaaiť. ramazgıə
dəťquanə dərgəeiť. zxə iakuit-
xaz india aťə axnaxť. aguə-
onara nəha dəu qanaçən. zəpş-

raḳ muəḳua ʧarieləi neṣʧan-da-
reḡani aḡəntkarra iaxadərgəlt.

axəy-xaṭa. eicakra zkuəməz
əiyəzara, bzia eibabara zəbʧaz.
ḳər aamta eicəqan qarəḳ. eiku-
gəronaua. eixumarua. eiuyaua

amiran dixəxuan aṭa inarounə iḡeilt xoneli,
abdei-messia ixaṭa uəskua aṭa rxəiḡaaupan ṣavteli.
dilarget iḡeḡaailt aṭa zḡə zənza. imaapsoz tmogveli.
ʧariel izən — esḳiəngia ui dəzʧəuaz rustaveli.

nas avtandiləi fridonəi ceilt in-
dia ialḡnə dasu rḡəntkarrakua
raxi.

apoema epilogs iamou xu-st-
rofne iəqoup. ui zlanṭaua as-
trofa iəhoilt.

eiteigəeilt m. goqua.

ნესტან დარეკანს კაგეტი აბააშვილს დაუბრუნებს წერილს.
(ასანაძის მიხედვით).

kiprenskii.

šota rustaveli

šota rustaveli ipoema «abjas
ja, zleu» zəxizəi zəpsei kəmʔəzo
aduneipi aliteraturəp tənʔakua
irxəpxiazaloup. ui rəvauərgəlar
qaloit aklassikəp epos. iah-
hap, «šax-name» ha xəs izmou
aqamə poet ferdousi iyəmta,
«pesni o rolande» uha ubas
egiertgə. akərtua jlār ireiuou
aləhaja — asazandarja — apo-
ema aʔemakuə rqnəpi iganə ala-
nə irhə rəʔəzoup. apoema ialou
aja quəškua ajəpəqanə ajlar rha-
mtakua irəloup.

ubri azoup asovet kərtua jlār
xaz uədala, abri rustaveli iyəit-
tei 750 šəkusa aʔra rəʔzəzəqar-
ço. kərtəlan iavagəlan ari
apoet iubilei rəʔəzəqarçoit hap-
sadgə! iəkunxo eifjou ajlarkua
zegə. rustaveli diit a-XII-ʔi aʔə-
šəkusa aʔtaxipi apʔxutak azə. ui
iəxiz-šota iaazərkiaʔə iuhozar
iaanagoit ašota.

ari kiərsian xiəzəzə, ari axiəz
akiərsian xiəzkua axitayəu ir-
xəpxiazalam. ari axiəz aagazar
qalap armaz. daʔakala iuhozar
aʔuramazdi aqnəp. as uəsəan
izaxizəz aqamaa rəmraʔ nja ia-
kuən. rustaveli ha iziəpxio, da-
xiəz ikəta rustavi (axal-cəxi aza
aiguara) axizala akuən. ajəb-ʔ

nə irhoit rustaveli diatəmnə də-
qan ha. diaazon iab-iafa aber.
rəpxia auaxuama škol aʔoup
šota ayra-apxiara axiəiʔə. iʔara
axarəaarəzə drəitit bəzənəla
astolica afina axi. rustaveli
ipoema abəzənəp pəstazara anə-
ubaalo iəqoup. rustaveli idəruan
gommer ipoemakuei. pləton
ifilosofiei. iara ixata ipoemaʔə.
ialoup acitətkua art abəzənə-
xiəz dəu zmakuaz ryəmtakuei
rhamtakuei rqnəp iaagakuou.
ajəpan abəzən iəʔəz ari-
ʔorikəei apoetikəei rustaveli
ibziəzanə iʔidəruaz hdərhoit
ipoema formala arəʔəfei. ubas-
gə iritma aiʔkəaʔəfei. irhoit.
rustaveli bəzənəla aʔtaxi eru-
salim dəqan ha.

nas dgiaʔən daait kərtəlaqa.
ara daxiaaiəz məu dəu zmaz
ipʔəz abəntkar phəs tamara
'ahtənra dəu aʔə drədərkəit.
tamara, ui zəxizəi zəpsei lakuʔas
eitarhəz kəntkarən. rustaveli
dʔaləeit lara ilzəaiguaz uaynə.
nəsgə ləxəzəna (kəzna) xəlap-
vəs damanə. ari šəabərgəu hnə-
boit. iara rustaveli uəsəanpi
aamta inapə zəʔəvnə inxaz akʔkə
aʔə.

abəntkar phəs tamara laamta

(1184-1212) ari akərtuap həntkarra axiəz stəçra hzərbo aamtoup, uanza eibafra la eiaainə kərtəla znapaφə iəqaz arabjei atərkujei axcanə, akərtja ifakudərgələit rxaφə həntkarra daφa tələk iaxiəpşəmkuə, ui feodalp həntkarranə ifakurgəlan, ubasqan kərtəlanpi aku'itura iazhai, tamara ləxiəz stərxəuan, ddərxuon iraɣanə apoetja, uərt afa ləxəhaauan tamara «amra xaa itamlaəzo» deipşənə, «zegiə zdərui iquəşəu ilapşxkəgou» azə lakunə, amragəlara-xipi apoezia ja pşza zkixkəla eikuər lanə lərxuara, afa ləxəhaara iəφən «aotaja əkuzcaz, zəxiəzi-zəpşei zegienqara iəqou» ləxiəzala, rustave'igie zxiəz dəuz ahəntkar phəs 'rəxuaga adakua iyuan, maçurala lara daxiəlaəguaz inəmpşər aləmşei.

ajlar rφə lakučas irhoit, ari, tamara daara bzia dibon ha, nəsgie egialəmçuafa aniba erusalimqa dcanə, ber hasabla monastirkəφə, təp lafca ɣaakərak aφə guaqrala dəpsit ha.

daφa lakuk aφə iəhoit ipoe-ma ayrei iara ixatagie ipsrei zəxqiaz tamara bzia daxiboz azə akuufa, rustaveli tamara bzia dşiboz nina ha azə phəs digəit, phəs daniga aftaxi dəuk mərcəkua «ipsə zlaz aphəs» lqnəpi iəuit uəsnagzaφnə lara dəziaa-iez aqam həntkar hamtas iləitaz avəmta akərtbəzɣaxi aitagara, ari adça rustaveli daara ibzianə ineigzeit, ari alitəratūra hamta iara ipoema «abɣas ɣa zɣəu» ha zzerho aup, ari aftaxi mupəbtək aqara aabɣəsxiən, kərtəla abri avəmta dəu azən-zəpəz apoet, qara ixə xɣanə dəskəqəz rbeit.

daφaqara uəs ahoit: rustaveli ipoema danalga eiguəronanə iqarçeit axumarra, ara iakufeit aibafraφə axaja ououakua ha iəpxiazaz, aφqazaɣa bziakua, amuzikantja, apoetja, ara dəqan ahəntkar phəs tamaragie, ua iləkuşanə igəlan ilzaəguaz axajei, ahsakuei, ari axumarra iəqaz aφə apəjara iəman rustaveli, φəla axumarraφə iara dəriaait, iara uəs axumarrakua iəqaz zegigie rφə iara uayə diməpəmxəit, axumarrakua rφə aiaairakua zmaz irəkunagoz ahamtakua anərzərşə aftaxi, ahəntkar phəs uəs rəlalheit:

«akər iəpsou axiɣ guərgiən ahamtas iəstoit aɣa qapi snapə iəmpəçəkəu eixsnə zxuəmpal alzərqiə ha, ari zahaz ilanə uəs rhon: imanɣalamkuə axumpal azə idəkuiçar, ahəntkar phəs daxuəp, ma dafzərgie qaloit ha, axəsvə qazakua ari eipş zahaz ifamixnəşgəlanə tamara iləho iəlagəit: bxə akubmərtan libəhoit, ma hara ubri ihabɣabgo azə map aɣahkər, laxi həbəmtan harəchaup ha.

abas zhoz zegie dərxeuqo tamara uəs lhon: «ui lara işətho eipş ilartəzam, ui anagzəfa iəkufo izə zənza iuəs marioup», axa axəşja işləhac ləhara iəφən, baquəç ubri eipş auəs larta ha, açəxuəpanə rustaveli daərləçən uəs iheit: «ahəntkar, bja işəbhaz eipş bnapəφə ikə, sara izguəonueit saixsnə axumpal alərqiarə», nas rustaveli tamara dnəladgəlan iarma napala lja aaləcknə iərona napala ixumpal aɣa iyaləirçeit, tamara aɣa aauləstit, nas rustaveli ixuəmpal aɣa şaxaz iɣharəknə zegie idirbeit, ubasqan aup zegie iənərdər ahənt-

kar iəlhaz iaarmarianə aja quə-
 šla atak atanə, inazəgzaz rus-
 taveli šiaquəz, rustaveli, apoet,
 daara akər zdərua, akər iapsou
 ha dipxiazon, apoezia ui izə
 zegiə rapxia irgəlanə iačanakə-
 uan axšəyi aqušrei rəə. «apoe-
 zia aja kɪaɸ eilacalakua irəloup
 axšəv-çak dəu, abrioup apoe-
 zia zərbzio» ihon rustaveli.
 «uəs anakuxa, apoezia iamaza-
 roup xšəv-çak dəu, formalagiə
 iououazana eibətaroup, aja-
 einraala ssakua xšəv-çakəla iou-
 ouam, formala eikuɸam zəyua.
 çakəla uərt zzeikumərɸo, izləm-
 šo, apoetja roup; as iəqou apo-
 etja rajeinraalakua zeipšərɸua,
 aɸəc ɸarəcaja, zxumpal manɸa-
 lam aɸarax dəu aguə izzalmər-
 qio, aɸarax ssa-məssakua zɸua
 roup», iheit rustaveli.

ipoema dalagoit araviapi
 ahəntkar — roštevan iahtənra-
 ɸə auara iəqou arbara ala. ah-
 əntkar, iaqal šaaiz angueita.
 ahəntkarra ləitoit ipha tinatin.

apoema rapxiapi axaɸə rus-
 taveli ɸgiəza danaalanə iaaiər-
 pšueit amragəlaraxipi ahəntka-
 rja rəbzazara, auara qaimat,
 aɸarəcara, axumpal arɸraɸə aic-
 labra, abart zegiə rəla iahirboit
 akəi-akəi eipšəmkua asaxia-
 kua.

iara abraqa iahirboit axaça
 arpəs avtandil (axumpal rɸraɸə
 ahəntkar iaçkɪəs iiaaiəz) ɸəc
 həntkərs iəqarçaz aphəs bzia
 dšibo, abri axumarra anrəmaz,
 ahəntkar iəlapš iaaçəleit xəça
 ououak ijaara.

«dɸan iara abna anazarəɸə,
 azəryəš axəkuan, iəmacara dgu-
 arvo, ipeikua aouura inapə ia-
 xarɸnə daxɸaz dzəzxuəcuaz

iguə tnablaaua iəlaotərkua
 iɸəddə aɸəuara daɸən.

ui arpəs iɸəz, iqunəz, iabqar-
 mɸa, iɸəmaɸa zegiə aiaɸei al-
 masi reipš ipxəei-pxəeiuan, ei-
 laarcəruan, iara aləm iayəzaz
 azə iakun, axa ari aguala dəu
 iəman, iɸəddə icoz iəlaotərk-
 kua idəryafon, aja xaa ixaz,
 agiəl ikanzo eipšərɸuan, xəxi
 ixarpan iara abɸas-ɸa, xəlpas
 ixazgiə bɸas-ɸa ləxən».

dəzuəstaz ari zlaxi eikunə
 iɸəz auayə? eilkaara itaxxəeit,
 ahəntkar roštevan, iuaa ireiuaz
 azə diziftit iara iəşqa dipxiara-
 cə, axa zlaotərkua zəɸyərɸua
 aɸəuara iəɸəz izneiz dagigui-
 mteit, iihazgiə imahait, ari ahə-
 ntkar iaaqeifan jayayək iuaa,
 abqarla eibətaɸ alxnə, dəknə də-
 szaaɸga ha idəkuicəit, art neiu-
 aɸa aniba aviɸiaz dnəçaba dceit.

ahəntkar roštevan ari xuəcə-
 rta dəunə izəqaləeit, iargiə iara
 ipha tinatingiə avtandil iəheit
 ui daxiəqazaalakgiə dipšaaracə
 avtandil bzia iiboz tinatin as
 anialha deiguəronanə idikələeit.

nas avtandil amya dəkuləeit,
 daara akər dnəquaanza ixə aqa-
 baa airbaanza dzəftaz ixabar
 imbeit, açəxuɸanə aphəzba as-
 matɪ iarei ahapə izçaz, daara
 xara iəqaz, dakuɸeit, avtandil
 dzəftaz, dəzziftaz zegiə asmat
 ixə ianteigala dicərxəraanə ɸari-
 el iguala oyə einhəzuaz, indi-
 aɸ ahəntkar ipha nəştan-dare-
 qan bzia dšiboz, iguə şbəluaz
 avtandil eiheit, ɸariel iab dhən-
 tkarən axa indiapi ahəntkar
 dəixiəpən.

ɸariel iəqazəfa şəqaz abas
 akuən.

«dəououuan aləm eipš, iəla
 təqqaauan amra ikayqo eipš.

aqanat bahqa iaazaz, ianitaxəu dʰəjlanə dəyuan, dxəsuan, iaha myaniçon, ixumpal zgudiçoz ip-saa, iifarax apsə timxər, imfər qaloməzt».

abri țariel zguəora, zguamy ououaz nestan-dareqan barfən bonəc bzia dibeit, ari znə afa-raxkua iifəz snapala iləstoit ha lara lʰə dneit, ubasqan aup zə-nza iguə aņeibakə. ari axaça arpəs qara akə iaznəmkəloz iara zzəmdəruaz dahənyeit ui. abziabara ououa iəmaz iaxqianə dəymazayxəeit, ahəntkar ip-ha bzia dʃiboz anəldər abas iai-heit:

«aləm! uara uxuəup! uəxura xtə! sara uara suʔup umzətən başa. guəryarei aʰeicrəʔrei isʔə-morəup sara, uərt rauma abziara mʰəs iamou, izakuu? ubri ač-kias bzia iubo ləxiz ala uəmy, ulsara aarpşə. akaxaʔaija irə-kuəu afaxr rɒm, rʰədrəʔgeit. ihabafracgə rgua itoup, ucana eikukə, irla. irərha!»

«ari iahaz, țariel guaxua dəus iqaiçeit bzia iiboz ləxizala ak-xaʔaija raxi ddəkuloit, dagiə-riaaiueit, axa iahaueit, iara uəti aftaxi ahəntkar ipha, bzia iiboz, drəmçpaa foukə dsərgaz, as țariel ianiaha, daara iguə ialsu-eit, iguə kanaʔueit, țariel pşa-ara ddəkuloit, daara ixə aqa airboit, axa nestan-dareqan ləsta-mta danələeit, ari cxəraayəs iauit tinatini lab ahəntkari iara ubri iəpşara idəkurçaz avtandil. țarieli avtandili dəʰa xaça ououak fridon ha azəi, nestan-dareqan kaqaa rbaa aʰə amşən aguanə dtaknə drəmoup-ha an-raha, iakulanə dərjərgəeit, nas art aivəzja rʰəaibarknə akaxa-ʔaija, țariel ipsadgiəl enagi ta-

xa azəmtəz, iriaaiueit.

apoemə axiənʔo iahnarboit bzia eibaboz avtandili tinatini. țarieli nestan-dareqani xaçara-phəsra hasabla rʰəşeidərkəlaz.

apoema guəʔəs iamoup abzia-bara, iara apoema axata akuzar. lirikala ui yəup amraxua-əa zləyʔo bziabara aʔanə, auma-ʔa iyueit rustaveli eipxiamʔəzo abziabara iaxqio agurva, abar țariel iguərya şigualairto:

«aʰrəxəiara dalagəeit iaja iharcə, iʰaapirtləeit, iyyaxərkua aairpşit, amra aʔapf, eiçəxuxua italo alaşara zʔəzua deipşxəeit, iʰə agiəl pşəa zʰəkuəhhəz aixəxra iʔəuadavxəeit, ikiəʔkua eixaououeit, atoubət azə ditzaz-ʔa iguala iazbeit, ačəxuʔanə arʔaa aatirgəeit, iəlaorəzkuə iʰəddə idəkuləeit, azərşə eipş uərt iʰəkukua icon.

nas daaguənkien abas ihoit: «səbziabara! səxaara, sara isʔou isʔəu! qanatnə pxəz izbo! sara sxə spsə zlou znəpə uxnaʔanə uagada? uara sguə zaqanr amca ucralaxiouzei? asqaamta uəm-bləckuan uzlaqouzei uara?»

abasqak amʰ amoup țariel ibziabara, ari imxuanʔo zegiə zçazərzuə bziabaroup, ua apoe-maʰə iarbou auaa başa ixuə-cəmkua apstazara ialaxuu uaa-up, apoema axaqnəʔ anʔamta aqnəza axaçara iaftou rgua aʔəmstəkua guə kahara rəmta-kua rguaxuʔə iaxigzoit avtor, abas avtor uərt aqazfa ououa rəmanə iaxiəqaiçaz azoup țariel jlar repos aʰə pas dəpxiazanə dzalou, apoema axşəy çak dəu şamou, ialou auaa aorəyja iara aforizmakua giə iahdərbaueit, rustaveli iaforizmakua daara axşəv çak dəu rəmour, uərt rə-

la avtor iahirboit qara aṗja ax-akuitra rətara şaxutou. daṗaqa-ra axajei ahsei zinla reiqarara şəkunagou, abraqa daaboit zə-xi3 kamfo, zaamta iapəsəz şo-ta rustaveli. as aṗajara uəsqan-ṗi aamtala ifartan. «aləm iaxə-lçəz aləmup, almabazargiə alm-apszargiə zəgiə dara roup» iheit şota, rustaveli dahoit ag-uətbəara: «iuṗaxəz ui əzueit, azə iutaz aup uara iəuṗu». axa-ça ououara uayə iguə azəho dqazço: «aquəş auəs xiamta naigzoit dəmxiaḥ-xiaṗakua». rustaveli ayəzarazə abas ihoit: «uafa izə uəmy uanameigza, in-agza upsə tanaça, anəiaṗə uə-bay nanagaanza». rustaveli ap-həs hatər dəu ləkuifon. ui ləbzi-abaragiə ləpşzara macarala ak-uməzt dşaxuapşuaz. apoet rus-taveli dərri dəu şimaz, xşəy dəu şimaz hnarboit amilatkua zəgiə izeipşnə eiləxrak qamça-kua daxirəxjajo. uəsqanṗi aam-tazə dərriala dəşrələhhoz hnarbo-it uəsqan adin xaçara ououa iəqaz-akiərsianra ajakgiə axia-xəimhaaia. amsəlman din da-xəyqanə daxijajo. abri iaxqia-zar akuxap rustaveli akətoḥik ioann. tamara lxaən rustaveli abas dlapşəkuçanə dəzimaz. ru-staveli ipoema akiərsian din ia-ṗagəlo. iəṗazəmbo vəmtoup ha ipxiazeit ui. jaṗi aṗəşəkusa aan rustaveli ipoema ekzempli-arkuak 1712 şəkusazə ahənt-kar vaxtang XVI itiqəz rbləit. abas iznəquon apoet dəu. uəs-qanṗi auaxuama maçutə.

«aqamkua rlakui. dara rxşəv zəzcakuazi. sara akərtua vəmta iansraalt» ha rustaveli iyuan. iz-dəruada ui apoet asiuzetṗ sxe-

ma zəgiə. ma xutak aqamṗ po-ezia axiṗ iaaigazargiə. axa ia-xia uəjəraanza aqamkua ryəm-takua rṗə rustaveli daṗəpşit uharəṗə originalk uayə izaam-ərpşəct.

uəsqanṗi kərtṗəlan ahəntkar phəs tamara ləpstazafei apoe-ma aṗə iahoi uayə ckia drəz xu-əcər, eiṗirpşər. tamara ləxatə-panə nestan-dareqan dərgəlanə avtor dləxjajueit ha uharəṗə iəqoup. avtor ari ayəmta ialou auaa indiaqa. araviaqa, kiṗaiqa uha raxi rxə zirxa, «xulzma-məz» tamara ləbziabara iəmaz, kiṗatara zmaməz alaxəzyap ha aup.

apoema axə açəxua eiharak izzeilkəaṗəu avtor ibiografi-axiṗ faktk afakurgəlarazə aup. rustaveli iodakua rṗə. tamara bzia dşiboz myafo iaabarəṗə iəqoup. rustaveli ipoemaṗə ab-ziabara aṗə iəuouanə dşaxjajo ala, daara ououala avtor tama-ra bzia dşiboz aaboit. as ana-kuxa rustaveli kərtṗəla dalçnə icaragiə. aṗəm ṗəlaṗə ipsragiə zəxqia tamara iara bzia daxiəl-mboz azə aup. ari iariaşoit jlar rlegendakuagiə rustaveli abziabara ououa zmaz poetən zho. çabərgəṗqianə. abziabara iarṗəxazar qaloit rustaveli abri eipş axşəv dəu iəmaz. egia uəs iəqazargiə. iara apoet ajlar abasqak bzia daxiərbo. iqa'ap ubri iaxqiazar.

akademik marr iaiala iuhə-zar. rustaveli aliteratūra atou-rəx aṗə dəpxiazoup «adunəi azə ixuartou. axa atəpanṗi aob-lastṗi ala iəyqanə ayəmta dəu zyəz ha».

eiteigəeit p. laqrəl.

ubas qasçoit sâ rustavṛ, imyaxnaqiaz abziabara,
sxə tqioup çya zmam ar znapaṽ iəqou lzə, uilzə səpsueit sara,
sɣmazayxəeit, axa ui xuṽə amam, iaxqiaz abziabara,
ui salləigaait sxiaa, ma isəltəait anəṽ adamrazə sara,

abri aqamkua rajabṽ, kərt bəzlala eitagou, abra,
afəldəf eipş ineimda-aaimdo snapkua irkəup iara.
abri zbeit, jaenraalanə, xızə rgaganə izyueit sara.
səzəpşəup iəpşəzəzou, səxşəy eiləzgəz lakuşahətxara.

lkəpxarəla iəmləşə səbla eita rtəxəup lbara.
sguə eiləgəeit, ui azə iəqou—naq aṽhəraxi aṽpəxgara.
tsəzləh sjeitṽ blra azərxanə, səpsə guəronarc dsəcxraait lara.
sloit iəzkom ha sajeinraala. srəxṽajaroup x-saxiak sara.

dasou iənasəp iameimkaait, iəjəgiə irəzqəzakuzəait.
aṽaouay ineiuəṽnə dṽaoualaait, aibəfy dəqbarəzaait.
abziəbəy—abziabara xəda, aṽəmgə daləxuzəait,
arj əzgiə daximərxuəait, aṽiərt rəzgiə daməkyəməzəait.

apoezia eiharak adərra dəu iacəpṽaxəup,
nṽarəṽ çakəs fərou guək ala azəzəryra atəxəup,
ui iəzəzəryua krə dṽarçoit, iəzəqəçou rzə guə-ftəxgaup.
aṽəṽ eidnəcaloit, ui azə apoezia bzioup.

aṽə pəlagas irouzanə aryra şataxəu ala,
ubas dṽərləoit ampəl asygiə dşeimçakiaṽo — ipxiərtṽrəla,
ubas poet aṽəṽ dəu poeziala ianeidicala,
iəjəṽgiə naq danəlgə irəifmagi kuədəxəoit ubri ala.

ckia ṽrəcklapşəift apoetəi ui iəṽakuei, nas eilṽərgəoit
ui iihəşə aṽə anəimṽo, irifmagiə aṽəxəoit.
nas imərkiaṽuei dəzṽəṽəjo? nəsgə iəjə irkuədəoit.
ououa—manṽala aṽmçakiaṽay ampəl dəsər naq iəirgəoit.

jeinraaləla yəjak zhəz dpoetəṽṽha ui iuzixizçom,
ixə dəṽoit, ui eipş iəqou ayṽa—qəzṽə dəuzrəlaçom,
əzə iyueit akə, ma ybə akgiə iəpsam, uərt eidhəlom,
nas uizəpşər «sasəə eionəup» ha guəṽ ças dgəloup dneitəçom.

iəqou. dəṽə jeinraala ssakuak,—uərt ayyṽə imṽədanə,
zguə itou nəgzənə, iərxəə guətkəaganə irzəmyuanə,
ari səpxiəzəoit ṽəç ṽarəcara iəlagəz irṽṽənə:
adəṽ uərt zəiaaiuam, axuəṽoup iəqou rəmy zəkuxəuanə

axpəṽi ala bzioup aṽarəkuei — guəronarəkuei rṽə,
iəra ubəsgə aṽərbərei, aṽşgərei uṽə akulaṽə rṽə,
əbri eipş aṽə daara iguəxuəup, ckia eilərganə ihəkuəu rṽə
ui dpoetəṽm kəṽə zçəzəkəua akə zləmşəz zyəmtakua rṽə.

apoet uəs başaza imərzroup iara iqabaa,
 azə bzia dəibozaroup agiərt zegiə rələmkəaa.
 iaja qazagi ixə iairxuaat, lərxuarazə lara dnalkaa
 ubri: azk izə irəxuajaxait imuzikaxaa, iaja xaa.

fta ijdər sa səgiə: afa ləshoit ubas izzəshac lara,
 sara szə xiəz dəuup: ui pxafarazam sara szə iara.
 ui sa dsəpstazaroup: rəchafara ləmam zikxças lara,
 çaqafta ləxiəzgiə shaşt abərtaş daguəlarpanə ubra.

ishap bziabara apə: harak xəlç ftra iaxıfəu iara,
 ui apə mariam ayra, iara ubas əjalagi ahara,
 ui ubri eipş iəqou uəsəup, oy naq dxazgalua xəxi xara,
 məcxuə guasrei guaqreri hxaagandaz ha iəqou rzoup ui iara.

abri eipş haa zmam bziabaragi irzeilərgom aquəşjagiə,
 abz iahozargiə rləmha iəjəxiamtoup ui azəzəryragiə,
 abri jəiŋ aqənza iannei, isəpxiazoit xşəydarasgiə.
 ubart ireipşəup agiərtgi, xara iqalar zəpsə mayxogiə,

aja «niqnur» arab bəzlala «aapk» ha aanagoit,
 uəs ziəxiəzəu izkuəikəz ianəizənamgza ui daraapkəueit.
 qoukəx guəla xəxi-xəxi ipərueit, anja izaaiguaxazla rboit,
 egiərt qoukəx, dəuk inazam naq apəşza rxə lərtazon.

bziabay xupşrəla dqaimatxa amra eipş dkapxozaroup,
 kər eiləico dbeiazar aup, dnapkəmzaroup, deilqiazaroup,
 abz iəpazaroup, axşəy, nasgiə aqhara iəgəmzaroup,
 abartkua zlam bziabay xıfoup, abart şəigəu idəruazaroup.

haada bziabara omafta iubar, ailkaara jgioup,
 ui iuzədkəlom kaltstanəquara, ui xazəup dəfakzoup.
 bziabarei kalt stanəquarei eipşəm, uərt kər eijxaroup,
 uərt ijeilamgaat, lahauou, sara saja əbriaup.

bziabara iakəz nagzara iəmoup, ui dkaltstanəquam,
 bzia iibaz dəljəxaraxar — iəkirei iəzərei çyak rouam,
 iguə eipşnə iəpxiazoit, eicrafareı qbarrei ui eiləixzuam,
 aƣaguəbzəoi, guədkəlara, guə zçam akə iapsas isəpxiazuam.

abziabaja, xizəs iləmkən, ui iaarlasnə dıxaştuazar,
 exia azə dəitaxəzar — uajə dəfəz dəitaxəzar,
 ari məşgaroup, ykuənrou, uaha xiəmzəis iuəmpxiəzozar,
 bziabay çabərg iəroup duneitə qhara iəşa zmous dəpxiazazar.

bzia bara dəu azguaqrakua zəgi rəjəxra alnarşoit
 iəjərengə, inəmərpşua, dəşua, dbəlua, bzia dəiboit
 xara dgəla, ixə eilago, əpsra dəfəup dəşueit dbəluoit,
 ahəntkar laxı dəuzzak dəjtom, lara dləjtoit, ləmarf ikəueit.

abziəbay iəmazə iʔaxəroup, azə eimħaroup,
 abri rəchaças dəmkılaroup, dzeiƆərbo xıəmzoi ləimərgaroup,
 ui iara məimərpşəroup, ibziabara iʔaxlaroup,
 ui ləə gwaqra izguəronarazaroup, amcagiə dakulozaroup,

dəzuəsta bzia iibua dargamazƆ igura zgəua bzaməquəmzar?
 ui Ɔeis iıuzei? lara dəirpxafoiƆ, nas ixə, akuəmzar,
 axı3 zıaləirgarəzei, lara ajala axıəmzoi ləirgozar?
 iadəzcalazei as iamyouma, bzia iərbo lguə pərjozar!

iqasfoiƆ, rəƆzəqarçozei iərtaxəm bzia dərboŋa?
 dzəirpxafozei bzia dəzbo guək psək ala iƆənŋaaua?
 bzia dəimbozar—nas izəinəimərpşuazei bzia dşəimbaua?
 auay baapsə, aja baapsə ipseipş iboiƆ, deilahaua.

abzabay bzia iibo ləə dʔəuazar iualəup dʔəuarazə,
 ui zaʔəla anəquara inaaloıƆ ubri epş azə.
 ubas dəixamştəroup, iamyoup enagi iguə dtazar azə,
 auaa rəƆgiə ubri iualəup bzia dşəibo iʔaxrazə.

eiteigəeiƆ apsnəjlar rpoet d. gulia.

şota rustaveli.

arabja rhəntkar rostevan iajabɿ

dəqan znə rabəstan znasəp bziəz ahəntkar rostevan,
duaydəun. dguabzəoi-guətbaan, eibafraɭə ʔəla rəja igaxian;
ɟlar rəzbyə, auay iaşa, ui apsapa iuxiaz iajazan
aibafraɸ həntkar ououan, ajaɸ-xşəyləei dərraləei deibagan.

ui atahmada pa dəimaməzt, axa ipha dkapxazon
aeɟa deipşən, pşra laşarala mra kfas ha dərpxiəzon,
ui atəpha iənləxuapşəz auay iaja ixə eilagon.
ləɸxuara zəlşoz xşəy dəula, nasgɪə dərrala deibagon.

ubri iara ipha bziəxu tinatin ha xızəs iləiteit,
amr iamakəua ui iləzhauan, lab xiəzlagɪə dnalərguəroieit,
ahəntkar znə ivezirkua ipalətaxɪ, naq dnarəpxeit,
iəşqa, ineigəieit. iəvairʔeit, tənɟ guabzəoia uəs nareiheit:

la krəzdərɪa isaɪh atak uəs dəuk azə sa stəzçaaueit,
«aguəil iɸou alt bziəxu ikanzar iyar. nas naq iɸloit.
ubri kaɪloit, acənxuras ha abahɟaɸə dəɸak naɪtueit,
«səmra laquəit. lafcarak zboit. laşara zkuəm açəx aaiguoit.

zaçaaɪra sa saɟueit. ajra xiaas iəqou zegɪə ireiɟoup,
exia — uaɟə sara, səpsueit. adunei dəu abas işoup.
uaqa iştəɟoit amş laşara, açəx lafca azəpşəup.
həntkars dqaɪça. sa səpha, səmra laşa. lara ui dapsoup».

ataks iarheit avezirkua: uara uajraɸ başa iuhoit.
çaup, aguəil kanzoit. nas abahɟa iəzmərpşəzo ui qaloit.
axa aɪyə-xaa. nas aɪtəcra ui iacrəçuam iəzənxoit.
aeɟa amza izaciabuam, axa uezgɪə ikualkuaqoit.

uara ahəntkar, uəpsə alt eibgoup, nas aniala abas uhoit.
dəɸaz iaja xaa açkəs uara uaja xiamta eionnə iaaboit.
ahəntkar iguə iaanago. ui zakuanəup ui nagzəxoit.
pşrala amra zəçazərɟua dqaça həntkars, ui aʊəs dəzxoit.

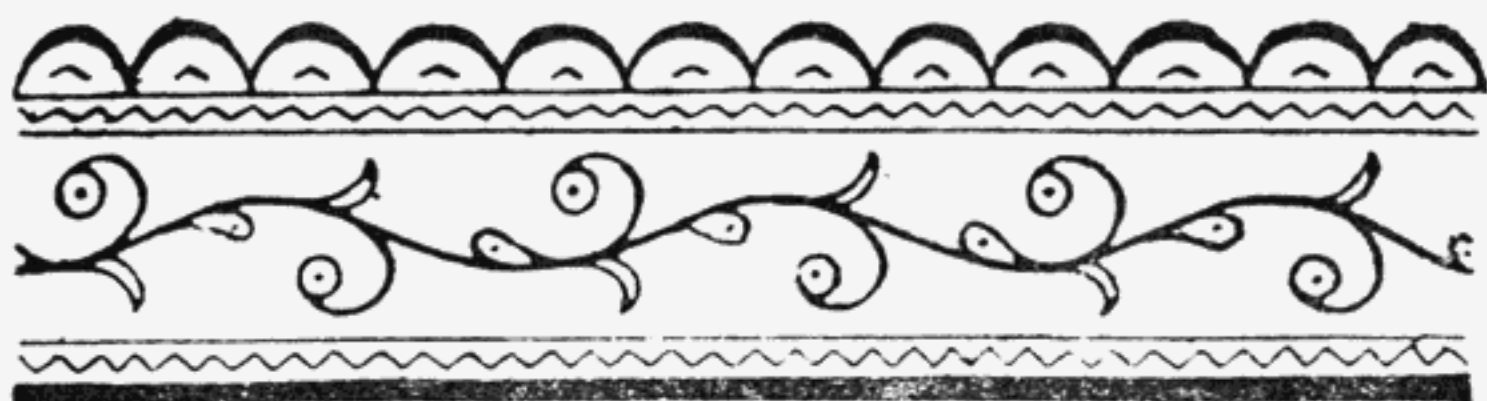
həntkars dɔalaait uara upha, ubas anja ui ihamtoup
ui iləlsoit ahəntkarra, hargiə ubri həkuşahatəup,
mraş hasabla ahəntkarra znapaɸ iaaiua zegi azqazoup,
ilabazargiə, ilapszargiə aləm lasba aləməup.

arpəs eilqia avtandil arabja rər xəs drəman,
spalasar dəipan, mraša dkapxon, ɸandar ɸas dɔaɸo dneiuan,
ipaɸa xuə mɸəsəcəzt, eibafy qbaran, bərlašɸas dəqan,
tinatin ləbla xaakua iara aɸər ckia eipş dərzəpşuan.

leilahara iguaɸə iɸaxnə, maza ipsaɸqa iqaiɸoit,
danlɸəxarou, la danəimbo, həra ataxəm. aɪt kənzəoit,
ianeikuɪalakı, iəmca ɔuɔuaxəoit, iguə axura uəsɸan ionəoit,
abziabara uəs uadayəup, apsraqənza amɸ nazəoit.

ahəntkar səpha həntkars dɔaɪɸa hə ajanə ianəiha,
nas avtandil iguəronara iamazaməzt ɸəxuapɪaha.
iaanagt iguə: «lassə-lassə lguahpə pşza sa izbalap hə.
ubri ala sara isəpşəap, sara sxiaagi xuartas ioup» hə.

ahəntkar rostəvan ajanə iheit rabəstan inxaua rzə,
sa səpha tinatin dɔasɸeit sa scənxuras həntkars lara ləzə.
lɪərlašap, amra xaa dəɸapşnə, ləɪjəmɪlan akazə,
laai, zegiə dəjba, kunaga dərɸxuə, ala lənɸarazə.

შოთა რუსთაველი.

„აბჯას-ჯა ზღუ“ აცაქჯახა

აბნა ეიკუარა ანჯამთა აჟაკუაჟ, ადო პჷზა კუარა ახაკუაჟ
იჟეიკუაა ცაჲ-ცაჲ ათურა აჯაკუაჟ, დჷან აჲ უაჲა დოჲმაჲა.
დჷან, გუაჲყალა უი დაგიჲუაჯუან, ილაოთერჲკუა აჲჲა-ჲა იჟასუან
იხიაადჲუ ჲეგი იჲჲუან დჷან ალმ-ეიჲ დჲოთოთუაჲა!...

იკუადერ ჲუაჲა ჲყან იაჲოთა. იმჲო ჲუაიკნჲ იაკუჲსოთა
იკუეი-ცეიუა მკანჲ იჲხოთა, დჷან აბჯასჯა ჲიჲჲ აბრა.
იკამჲა-იჲა იმანთალან, იაბია ჲჲჲა მრა ჲაჲჲარან
ნას იაკუჲსოთა ალყა ეიკუარა, იგუა დთაჲუა დჷან იარა.

აჲ იკანთჲი აჲა დნეიჲ, ახა აჯაჲარა იგუა აცამთეიჲ,
ჲაკ იჲნარჲ უა იჲსა მლჲეი-ყეიჲ, იჲჲჲ დანიბა ჲლახი ეიკუაჲ,
—«აჲ დჲუჲჲოთიჲ იარა იკანჲა იჲან დჲჲჲეიჲ დარა ჲერჲა.
ახა იმნეიჲ უი ჲიამთა აჲჲანჲა, ჲუაჯრაჲ დამან დჲეიბაკჲჲ.

იაბლა ანჲლაჲჲ იჲანჲალან, იგუა ილაოთერჲ ადჲჲსალან,
იჲუაჯრაჲკუა ჲყან გუა იალან, მკაკ იერან უი აკაჲჲ.
აჲა დჲანთეიჲ, იაჲჲჲ რეიჲეიჲ, ჲაჲჲ დიაჯაარაჲ ჲაჲჲია დნეიჲჲეიჲ,
ახა იჲჲჲ იახიჲ-თაკ-ჲა მმოუჲეიჲ, იჲა დამყახჲეიჲ უართ რჲა!...

ეიჯახარაკ ჲარა იჲმოუაჯჲ, დაჲამბაკუა იჲამიჲუაჯჲ.
აჲ იჲეიჲეიჲ, ნასგიჲ იაჯჲ უაჲ ნარეიჲეიჲ: ჲართ აჲკუა
ბჲარლა ჲჲეიბჲეიჲ-თანამგჲლან. ჲნეი ჲიკუჲა ჲეივჯაგჲლან.
დააჲგ დჲანყა უი დეიდაგჲლან, უი სა საჯახუ ჲმანაუა»!...

ირადჲიჯაჲ იგუა აცნეიუა აბანი აბანი! აჲკუა ახინეიუა,
იხიარყუა რაბჲარ იკუეიკუეიუა, ჲასჲა იაკუჲოთიჲ ეილთაჲა,
ილაოთერჲკუა ჲარჲა იჟასუან, ჲყაგჲლთ იელაჲჲ არმაჲჲასუან,
იბეიჲ აბჲარ, აჲკუა ეილასუან, ჲააითიჲ «ეეჲ აგუაჲყა!»

ირაქიო ილაოთერჲ ინაჲლა, იჲჲა რაჲაია, იჲჲერმანთალა,
იაჲა თოთაჲჲა უი ჲცარჲალა, ჲჲეიკუა დნაკუჲეიჲ ჲილცბაჲას.
დლასნჲ იაჲლა იჲთჲჲარან, აჲკუა რჲაჲა იგუათჲჲარან,
ჲეგი ჲანჲჲეიჲ უა, ჲაჲჲაჲარან. ჲნაჲა ირბეიჲ უი გაგაჲას!

apoema «abjas-ja z'leu» akademiā īqunā itnaļiṭ. ubri aīquā
aṣṣā asaxiatəxyā toize iiyēz asaxia «azxəkuəṣṣā» anərṣeiṭ. iara
ubri aup ari asaxiaṣṣiā ianəu.

axa irdərəit, ui dəşdəkulaz, eikunəx ipəlt dərməstərcəz,
aa rnapkua!... aban daxərkəz, axa iqeit, ui iqamqə-ououa!..
azə ixəieit, ixə pəxxaa, agiəi dkahait, iguə eiyəxaa,
ixızaz difəit, apsjə eizəxaa ua dnarəlqeiť ifaφua!...

ah auəskua şəqaz gueiteit, dguaait. dlasən iφə dnakuťeiť.
avťandiləi iarej naçqeiť, abri aφəuay ixızarcə,
axa dneiuan apqara ha, iguə itamľeiť ma ľarak ha,
dəmgeťzakua rabafra ha, dcon ui daara dnaskıarcə!...

dxıapşən ibeiť ah dəşzəmpəz, ikualaaua φəla işəiftaz.
dnapşə-aapşən iəmya şəqaz, aφaca-ha iqamqə iqeiť!..
uaqa təşən ui dtahazəu, mamzar ajyan dalalazəu
ipxəz başən, dnəftəbazəu, nas daxıcaz-ha rəmbazeit!...

axə iakuitnə eiteigəeiť **b.** fənkuba.

aforizmakua

ametaforakua reipš «abjas-ja zleu» aṡə kər iapsanə uay ixšəy zzəiftša akə akunə iəqoup aforizmakua. art, apoet iaarkiaṡnə, ja pqačas, auaa azəi-azəi rṡə rəqazfa — reibabafakua, amofali, alaxienča — anasəp, apsra — abzazarəṡə uha abartkua ireipšəu kərkua iguə iaanagaz, ixšəy ipnaqaz roup. rustaveli ipoema daxənalago, apxiajaṡə iairboit «apoezia» aiharak adərri dəu iacəpjaxaup», arj iačanakəua ilquə axanə inarknə ačəxuanza ixamərštzakua inaiəgzəit. abraqa iuhar qaloit ametaforkua rzə iṡhou eipš: «aforizmakua rxəpxiazara rajara, uərt ajarpqačas, aquəš aja irəčarkəua, uərt zeionaqam formala izlayəu ahasab aləei, rustaveli adunei apoeziaṡə iəcnazgo uay dəqam; abri azə ui diəvagəlar qaloit eipšəu ha omar xaiam zaṡək. abri «abjas-ja zleu» ajlarkua irəlaṡeit, xiz dəu aanaxueit, agiərt apoemaṡə iəqou asaxia yəra zeionə qazakuam rnays aiharak abart aforizmakua rəla. apoemaṡə ianəu čya zmam, krəzčəzkəua aja quəškua, sentenciakua, jəṡnaṡ aaxəs auaa dara raxi idərxon. ahəntkar arqil eicərdərua ilquə «gabaaseba» ha xizəs izmou aṡə ahəntkar teimurazəi rustaveli ihaihada ha reimak aṡə uəs ahoit:

«teimuraz akgiə deigzəzom, axa egi-izrətom quəš aja ha, ui rustaveli diakupoit ououala, ijdər uərt raxiṡ ikahaša»,

art ajakua rəla uayə dəidəruet uərt raxiṡ «ikahaša», ybagiə zakuəṡ aja dəunə irpxiazəz ajəṡ aamtəṡi apoetja «aquəš aja atara».

abra čaqa iasərboit xəznə ialyaanə rustaveli faforizmakua; uərt raxiṡ pətk abraqa macaroup, agiərt aforizmakua irəlapxiazanə ilquə iananəlxiou.

uezgiə alquəyyə ilquəṡə uayə məcxuə iguə iaxuakuəša sentenciakua izlakəz akontekstkua irəlkaanə, xəzə eizganə ianuərpalakı iaha ikuadaxoit, iara ubas, abart aforizmaksuəgiə apoema atektskua irəlaknə uanapxio iaha ueilahaua, uguə iaxuo egi poet ajanə iqaloit. axa xəzə alyaaara zzəbzioṡ ubri aup, dara iudərboit, dara zlou atekstkua axiəqou, rəpšaara mariaxoit.

aṭsa ṭaṭa psəngiri iəkupərƿər qaloit̃ iəuououou axahkua.

dasəu iənasəp iameimkəait̃, iəjagiə irazq azə akuzaait̃.

ajab̃ eidnacaloit̃, ui azə apoezia bzioup.

auaybaapsə aja baapsə ipsəeipš iboit̃ deilahaua!

aguəil pəšza anyalakı, iankəylakı ubra abahyaƿə,
ui naq iƿloit̃, daƿak ua iƿaloit̃ abahya bziaxu pšzaƿə.
ubri zakı laşarouzei, ui alaşara axuafra zlou.

abziabara guazərhagagiə agu-afra adəruet̃.

uguə tbaazar atarazə amşən iacco, nas iacaaua.

azə iəuto uara iuƿəup, azə iəumtaz ʒkə iuzayəzoup.

anja qoukə naq inəimxər, agiərt ubri işpeişarəi.

abərlaš uayə iauam dəmxuhaxutkua, uəs xuəda psada.

azya ƿkə-ʒgia az dəfueit̃, iara ubas ui iaşatom lyəkgiə.

aʒgia uzəbziəƿuam, auayə dəƿazəngiə dzəiuam.

urazqə uzaʒcom, ubasgi uəmq̃ zkuəmxo akgiə uzəqaçom.

iqaloit̃ uəs—auayə iḡuaxuƿə dzəftou anəibalakı,
nas ixairštroup apşaarazə egia qabaa ibazargı.

xşəy zçəm aja ahara axaga zənʒak darxagoit̃.

anja az ipsata zlabzieiƿuai, az ipsata ʒgeimƿər.

apstazara zƿaztaz auayə, ui zənʒak iara dəƿxoiṭ̃:

darbzazoit̃ znək azə, axa uezgiə naq-naq ubri eiṭ̃oit̃.

auayə izə abziara iəuua, ui uara iuʒəzuam.

aiaşaura abziara açlayaʒqiagiə arazoit̃.

uəs bziak izəqaçom məcxuə eicraʃalo auayə.

zeionaqam ahakiəm dəymazayxar dəƿa hakiənk diəpxioit̃.

azə iuəs aṭə dəƿazə eiha idəruet̃ ui iaxuartou.

aua bzia izya ԳԿԵ aua ixə aɟəimʃataroup.
uɪ iguə iguə axtnəiɟaroup, aguablra chas izəqaiɟaroup

auayə izə apstazara amʃ eilaxua eipʃxaloit:

znə ui izə amra pxoit, znəxgiə amra apstha ixnayoit.

sara uajə eilsərgəeit: apstazara lakuup, eiɟagoup.

auayə iguə məcxuə ifəcueit, ui ipua akə akuzam,
aguə aguaqra iakufo, zəngiə ui imguəronar zəqaluam.
aguə laləup, alaʃara agura agom, iara akgiə abuam;
ui aguə afra uadayəup, axa ui həntkarra azuam.

abziabay dəimrargamaroup bzia iibo, dəzɸərbo.

akura eilazgaz ianakuəzaalakɪ dmanʔalaxoma?

znə iumhar aɟkəs iuhar eionəup, axa znəxgiə gualsraxoit.

uxə iazəuuə aɟgiara aqara uəɔiə iəlʃom uara uzə.

irhoit: aɟartəʃa qahanəmɟɟiagiə xnaxəuoit, uara iuzəpxoit.

ulaxiənɟa egiauuərgiə, egiauhərgiə ui uzaɟcom.

duəməmzar eiha eionəup, duəmanə iguə razəmzar aɟkəs

auayə danguaqlakɪ aup iafeɪ itaxɟei anəipʃaaua.

«amcəi ayɸəkrei bɟnaxəueit apsəi-aɟeiɟi».

abziabara hharanakəueit.

ianakuzaalakɪ egizəqalom anɟa iitaxəm akə.

akgiə iapsam aguəryara, iara ubasgiə aɟəuara:
zegɪ dərə roup, uəs iuzhazar, psəxuak amam aqamlara.
axaɟa-ououa uəsgəiə iualəup aɟhara uha ɟgiaɟəmʔara.

alaxiənɟa uay dzaxəpom, nasgiə iəlʃom ui aɟcara!

ifo axaɟa, dəzlaləəipʃmi aphəs ipou, adərdə knə?

arharaxiə axiz rhara, ipxiəzami zegigəi ireihana.

iuzənqəlom apsra myapala uha xra-ououaiagiə:
zegiə eipʃəup apsrəɸə, ixəaouououougəi, ikuadougəi;

zegiə dara roup, anəŋ eidnakəloit, iəjəugia, iƣouŋia.

xizəda apstazara ɕkəs xara eiouəup xiəzla apsrəgia.

dyəfoit ui, deitayəfoit, apsrə esminut iakuəmguaəoua.

uara uxə uara iuxagəlar, oars uayə uipxiəzom.

aguə, axşəy, adərra uərt aknə eibətoup, eixxuəcueit,
aguə uərtkua nnaŋər, egiərtgia eicrəcueit, naq inaskioit.

guəda auayə duayəm, ui auaa irələrcəz uayəup.

azə aŋəm eibafrəƣə duaydərəup.

zəua dzəmpşaaua auayə eskianəgia ixə daououp.

aguaqraan ubas uəououaxaroup, axahkiər ialarsəu ak eipş.

akuəc ialəmiaaz aguəilk azə işƣəimxəc uzəmdəruei?

apşza guəkə mariaxar, uəsqaŋ ui başoup, akgia iapsam.

ŋyək urəzçaa, axa uezgia, uara uguə iaanagaz qaça.

iuguampxo uahar, aŋəŋ ououa aiha ui uguə ialcxuoit.

aja xaa, aja bzia, amatŋqiagia atra itnagoit.

açara dəu akgia iapsam aja quəş uazəməzəryuazar.

adər aja quəş dazəzəryueit, amdər ui iguə kəhajoit

abri adunej zaqa harguərono aqara harŋəueit.

uxiaa uhar uguə tənŋxoit.

o. dūnei, hnark-aarkua hazuəmourzei, as çass izuəmourzei,
uara uxəlɕ zəgiə eskianəgia sara seipş izŋəuazei!
ia dabaŋəiu, ua dabəugoi, adamragia abaizəduəi,

axa uara ŋəmoŋ-guampxa kauco, anŋa naq ui dkaicomei!

auaa zegi eiqaram, auay iqənŋə auay iqənza kər bŋoup.

guaqra uzəmyhauazar, guəronara ŋharas iataxəuzei.

alara abziabara axəlɕueit.

açla 'dəukuagiə amca iaxəlçua akuəic xuəyə iablueit.

aphəs xara ləŋgələra uəlşozar daara iuzeionxoit;

ulərguəbzəoiəueit, uxəl xəueit, uəgura lgoit, ləgura ugo uqal-
çoit,

uəs dəşneiua iaalərqianə dənəueiŋoit, uguə pəljoit,

abri aqənŋ əhsakua uəməza roumhar iaha eionxoit.

aqəmazay ixiaa ahakiəm eimhar dəzləeixuəŋŋrəzəi.

ianakuzaalakı auəs baapsə məzdoup, nagzara amam.

iəstaxəu sara isəmam, sara isəmou sara istaxəm.

aphal itou aup ikaŋo.

iərho çaup: aquraan aguəil iarpəşzom, aŋada—aŋəya.

səbziazar sqoufar qalap, aŋgia seipşxar ui qafaŋzam.

danazguaqəua aamtazoup aquəş aquəşra zzəitaxəu.

ana danəiaxa, aŋə dieipşəm, uaoiaŋa zegiə dreifoup.

aquaraan aguəil auər qarmaçəss axə apxiəzoit.

dəccakəueit ha idərŋxuo eiha, dəccakəuam ha idərŋo deionəup.

abri adunei agura zgaz ui harada ixə daoioup.

abziara eiaaiueit aŋgia ačkəs, kərgiə nçra ui iamoup.

axa irhoit: auayə abziara zua iŋəzuam ha.

azya anəixəigalakı aup, aguəronara iguə ianaxuo.

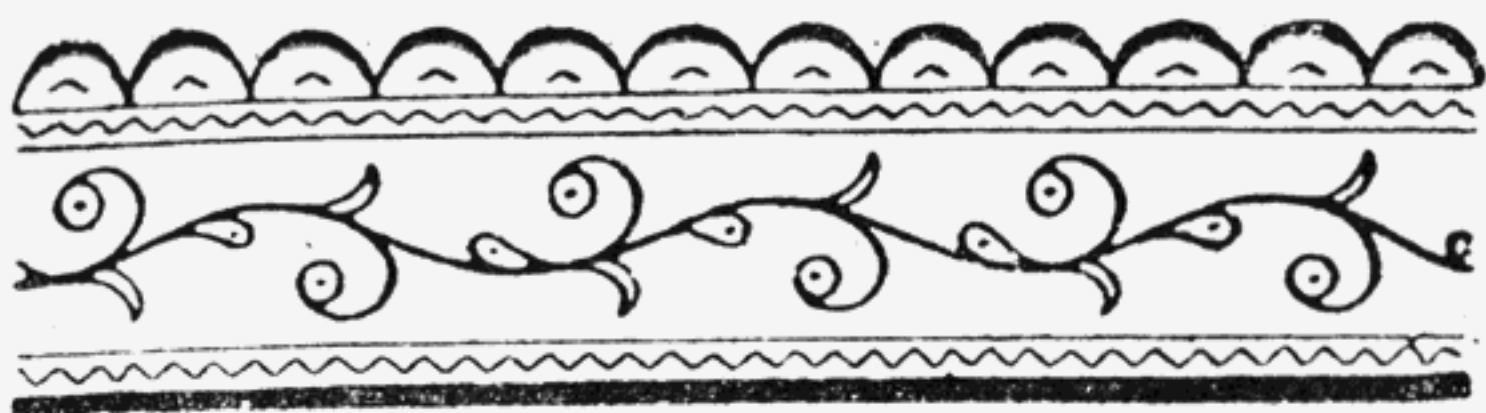
adunei dəu itaxıŋa iagaz, deitarŋeiueit iara ubas.

abri adunei uayə agura imgaroup, ui uay daŋoit.

ui əbla aikuəpsara ačkəs eiha ilasnə icoit.

შოთა რუსთაველი იპოემა «აბჯას-ჯა ჴიჲუ» აკადემია იტნაჴეზ ალჴუჲ
აჴჲ ასაქიატჲჲჲჲ ჴოიზე. იჲჲჲ ანჲრჴეიჴ. უბრი აუჲ აბრჲგიჲ. არა
იანჲუ ჴარიელი აქაჴაიჴეი რეიბაჴრუჲ.

m. ahaşba

şota rustaveli ipoema „abjas-ja z'əu“ apsua foliklor aqnə

apsnəjlari akərtjlari naqnəp
aaxəsgie rəbziei rəjgei eilanə,
aimjağa aməluəə rəqnəp agua-
qrakua iaazəkutaxiou zegie rz-
eilanə, tourəla aknə iəqan ia-
nakuzaalakgie.

akərtjlar kuličurala apxiagə-
lara zınu jıarnə işəqou eipş,
uərt rkulitura apsnəjlargie rk-
ulituraşə akərza ianəpşnə iəq-
oup.

abəzla aşə akuzaaıt, alitəra-
tura aşə akuzaaıt, afoliklor
aşə akuzaaıt zegiəngara uayə
iboıt apsnəjlari akərtjlari naq-

naş aaxəsgie aişcaara irəmaz
agurargagakua.

dara ubart agurargagakua
ruakə akunə aup işəqou akərt-
ua poet dəu şota rustaveli ipo-
ema «abjas-ja z'əu» apsəua la-
kuças apsnəjlar iaxeibərho.
sara abri zyua isahait, akuas-
kia akətanş i akolxoz «akuas-
kia» ialou—masxarafvili begılar
ihonə abri eipş ajabı. ari aja-
bı iara lakunə ayapfaraşə isa-
hait ha aup işaxəihaaua.

abar iara axianahço.

İotei ıarieli rlaku

papək-ipa dəqan, iəxizən şota,
ari iəman açara bzia. zənza aç-
ara bzia. iəman ubri eipş açara.
aıqukua iyuan, amaçura dalaılo
dəqan, ubasqanş amitazə au-
aıafaxuə zıaiouaz səzdəruamə-
zt. axa aıqukua iyuan itiquan.
uaha daşakə daşəməzt. məşkə
iguapxəeit iara nəquara scoıt
ha. dşəjləeit. aşə bzia iəman.
işə arab axizən. ddəkulan de-
oit. dnəquoıt. dnəquoıt. iaxia
uayə məzkə. yəmz. eskienagie
dnəquoıt, alquyra daquçnə dco-

it. iəmyanəfa işə iadhaloup.
ianifo daangəloit. abjaapnə de-
oit. azə iyəngie kərəfara ha dn-
ədgəlazom.

açəxurəanə dazkəisit ddək
aqnə. ad dəu aqnə daxkəlsəz
danənəpşlakgie zegiəngara çla
gəlazamkua. dəpşzarənə ubri
aqnə dkəlsit. daagəlan dnəpşə-
aapşən səzlacarəzei ha. işə aoi-
ura nakurıne daangəloit. ubəs
iheıt iara: «sargie ak sguə ito-
up, axa uargie uca iaxiəutaxəu»
ihan işə auiıit. işə neixan

dəşneiua^z a^ku^mk^ua ubri ei^pş
a^kə ibo dalagəit: iaraznak
xⁱa-^ıcaranə iharakⁿə x^uə^k aq-
nə ibei^t karuasa bziak. naş ari
iəlapş axiənzanazoz. a^trubent
iəman, axan axiəiboz a^ku^mk^ua
daahən aladaxı ala davalanə
i^ıfaxiənaixaz çla pş^ıaranə
iəqaz ialsnə icoz 3-dəuk ibei^t.
abra daa^ıəjçəit, abra səpsəsfa-
roup, ihan.

dʰəjçit̚. imyanəfa aajərganə
akrəifeit̚. daara akəraamta an-
çə iʰə apsanafagiə iʰə nou-
iŋit̚ ahaskiən aqnə. iargiə
kakal ikəit̚. ačəxuʔanə dləein
ikuadər jauxənhalaz iŋtʰukua
aajərgan ayra dalagəeit̚.

auəsura daƿən x-saatk pī-
saatk, iƿə akra iaƿəup—uajə iy-
ragiə daaquəçnə inapə ixə ina-
çarguanə axuəcra dalagəeiƿ. da
nənapş ubəs ibeiƿ, iapxiəqa də-
uk ixaramkua axiƿə falƿon, aƿ-
kua iaçakəz rfamxkua rqənza
xiəla iƿapanə, zənza abri axiə
daguəlayyo phəzbak danƿalo-
up. naq-aaq afalƿon bziakua
yba dəryagiəx iləvagəloup. ab-
ri iaraznak naqənƿi afalƿonkua
iaauaz iəlapş rəkuƿeiƿ. dargi:
dguarteiƿ. iaagələeiƿ pətraamt-
ak, saatəbzak aqara iaagəlt. ia-
rgiə dara raxi dəmneiƿ. dargiə
uaxi imneiƿ. abri ani apəhəzba
largiə dəlguəpxəeiƿ, iargiə phə-
ss dəzgandaz aaiguaxuəiƿ.
uəs, afalƿonkua rxə axixaz ice-
iƿ, iara ua daxiəqaz iƿaanikəlt.

uajə haiasəroup abri axan
zəu dəzuəsdəu. abri axan
iʔəzaap ahak rostom ha azə.
abri ipha ləkuzaap axi-
ʔə falʔon ianʔalan icoz. ah
iəman ubri iphai pazaʔəkəi. ub
ri ipa iəxiʔən ʔariel. fota abri

aphəzba ubas bzia dibeit̄. adu
nei aφəma iara dəqamzaroup,
mamzargiə abri diəmgar qalom.
ubri aqara bzia dəibeit̄. ačəxu-
ranə abri aup ari xuəcərtas
iəməu, ilquyragiə daquəçt̄. abri
aphəzba iguə dtoup. dəmcaxa
dicroup. iaxiaφi amš xuləeit̄.
adəryaφnə alʃəmtan. ah ima-
çuyə phəzbak abragiə abragiə
adgiəlaφə bca. ubra azər
dəbbozar ha daaləftit̄ ah ipha
daait̄ ari. dəlbeit̄. iaaiguara
dnein ani aphəs dieixərxueit̄.
iargiə asalam ləiteit̄. uəzuəsda
ha ialharc lguə italkəit̄. axa
iguəonnə iizəmkəit̄. aphəzba dn-
axənhnə dceit̄. iəlbaz naganə
ah ipha ilalheit̄ abas abas ha
dšəlbaz. nas iabhazei ha ah ip-
ha dančaa. «sara akəi-ybei aja
iasharc staxən. axa iguaonnə
szəiməɣajəit̄», lheit̄.

nas dçaait̃ ah ipha. «dzeipşrou

şota rustaveii ibiust, askuliptor
merabafvili iəqaçamta.

zei, iourouzei iætbaarouzei. ip lanuzei, isaxiouzei» ha, ari ap-həzba uəs lhoit:

«ioura iætbaara dnazaazoup. ipşrei isaxei njaxşamzar uayə dixəlçt ha uayə iguə iaana-gom».

ah iqnə adərta qamçakua ah imaçuja rnapə ianəlçeit abri auayə dzakuşəu deillərga, lhan vajayək auaa dəkulçeit.

uərt anneiz aamtazə iara dṛ-anə aļquyra daṇən, inein ia-aiguara iyagəlan agiəinə mşə bzia ha iarheit.

daarəxuapşən iargiə ackə rei-heit. iaṭajeit agiəit, uabanṛ aa-uei xaraṛ uəauama, uzakuəzei ha izçaait. axa ackə aja rei-mheit. akəraamta igəlan. aļtaxi igeṭnə naq icaxt, igeṭnə

iannei ari apḥəzba lṛə irheit: iaabaz abasoup, hiaṭajeit. axa ackə aja haimheit rheit, dzaku-zgiə haimheit rheit. nas abri apḥəzba ubəs lheit, sara iṣəshəz ləmḥakua, ṭarial iqnə iļha, abra-giə-abrəgiə adgiəl aqnə abri eipş auayə dəqoup, xaxa-xəms raqara çueit daaboiṭtei, axa iar-giə qargiə dcom. dəzuəsdəugie hzeilmərgəit, haniazçaagiə ackə aja haimheit.

ṭarial ari aniarha dṛanə axu əcra dalagəit dzaku uayəuzei ianaqalbeit, ma araxi dmaaiua ma naq dəmco, iṛə gəlama mṛ-mzar iəxizei?

ialəixəit iara ixar maçuja auaa bziakua, auaa otuouakua ha iəmaz, zəṛkua zkuadərkua ixəiaz, zənza 25-yək auaa, art auaa dəkuṭçeit fota iaxi, abas aja reiheit iancoz: ah ipa ṭari-el duəpxioit araxi uaiha, xaraṛ dgiəlḱ axiṛ iaaz uayəmkū uəqam, araxi uai ha, dṛəcaar bzioup, dṛəcmaargiə mṛəla də knə daajga. iceit. iaxineiz, ian nei asalamkua eimərdeit, naq-aaggiə, hara haaiftit ah ipa ṭarial uara uqnə. uəzbaxu iahait ara yaxa-xaxa uşəqaz. xara dgiəlḱ aqnəṛ iaaua uayxar uara. abri aqnəṛ upsəufarc duəpxioit ah ipa ṭarial.

iara ubəs iheit ackaja:

— itabup, sara uaxi ico sakum, amva səmoup, səmva səkuloit.

nas ubart raxiṛ az daalçnə ubas aja ieiheit:

— uara hara haqunəufazar qalap, axa ah ipa danuəpxia uan-za uneir iuaṛaufar qalon; axa ari ireihaz aja ada uaha ackə aja ha egireimheit.

«abṭas-ja zīəu» aļquə rapxiaza itrəṭəz apxiaṛi adaqia asaxioup ara ianəu.

guarteit, nas dara aaidgəlan, ari uezgiə xaala ico iakum. muəla dknə dʰahanə daagar ha ialagəeit, ubasqan dara eikua-gəlanə ianeijajoz aamtaz ajiara qarçarc rguə ištaz idərən, dyagəlan iʰə knə daaxəeit.

iʰə knə daaxau amguərxa-kua iromuəeit, iuxənhalakua ilqukua iʰə iadihaləeit.

dyeixan sʰəjloit ha danalaga dyəftagua dərəkəit.

— İəsquaç İara sara səİpər-xagam, İxə zədəİfəlozei, sara səmya sara izboit, İara İaxiaaz İca ha reiheit.

axa art ixarçozma, uezgiə dʰahanə dərgar akun, işərəmuaz xəmpada İangueita, uezgiə art xaala srəİtuam İhan iguə İaateikəit dəzrəjcozar dcarc.

dyeixan, işiakupoz dəyʰəjlan dgeɟua daarelalan, işə-25-yəkəz qamuəla rəxkua pəjjanə, rxə İaməxuo İnəİteİçeit, dyeixan dəyne ddəkuləeit, dceit, açəxurpanə, İarial dakuguəoİəuan ma asas daaueit, mamzargiə İəsəİtəz daargoit ha! dəpsueit, axa uay dəqam, aamta İanənaxəpa auayə diftit: İəqalazei, uara ajabɟ eilərganə İaaga ha.

ari auay İaaİəİtəz danaai İara İəİİtəz rəxkua pəjjanə İxİəİa-pəİa rəʰkuei darei şeİlaɟəz İbeİt, dxənən akukuuha dəhənə dceit, İəqalaz abasoup, İəuİtəz rxə pəjja, rxə İaməxuo, İpsəu dəqoup, İbzou dəqoup, axa apsɟa eihaup, İxİəİa-pəİa eİlaɟəup ha eiheit.

ajabɟ anİaha ah İpa İarial guals zaxİəu İmbazacəzt, ari aİpə, İəqougİə dakuəmİazacəzt, İəqamzaroup uajəİta ha İheit, abugİa İləmha aquə İneİt.

İarial abas iguə İteikəit, sara

eİbgala uezgiə sxənhuam, abri szəzuəz auay deİlmərgakua sxənhuam ha.

İarial İumuən uiquaç, uİəİtəç ha ah uayə dİniçeit, axa İarial İmuəit.

dəzkuəmɟazacəz rəİk, İəman İarial, dneİnə araf aquə İəqaz amaçuɟa, akuadər szakuİça ha reiheit, dİmaagəloİa anİba, İhəɟgiə anxəeİmça ah ubas İheit: uara yəza dəmgazakua ucoma, ajabɟk hzaazgogiə İəqaloda ha, axa «sara yəza dəİtaxəm, səmacara scoit» İhan, iʰəaİbətanə İraf dnakuɟeit, dyeixan ddəkuləeit, dyeixan ddəkulan abri daxİɟaz dləeit, dnapşit, dapşit, daara danənaps İxuxuaza İmyalo İəİta gan, aşaca ha dnaİəİtaləeit, nas iʰəİta dəşxəu dcoit, uaha dnapş-

İariel abɟas İİueit, ari asaxia İoİze İtəxəmtoup, akademia İtnaɟəz alquə İanəup.

uam, daapşuam, iraf şzaxuo
icoit. xversk-pəlversk iancalakı
araf znəzaɽək ani aƣəfta inaf-
yəŋueit, icoit axəkualaa eipş.
dcoit məzkə — yəmz, xəməz,
pəmz aƣəftakua iəqou uajfta
iajua ialagəeit, ahaskıən təiaa-
ua ialagəeit. ačəxuɽanə eizaai-
guaxo ianalaga aƣəfta iaha-
iaha iƣəcxo izlalagaz ala idərt
işeizaaiguaxo.

dəşneiuz akuəmkua qara
bnak aqnə yən xuəyək gəlanə
ibeit. abri ayənxyuə aqnə naqgiə
itagalanə ibeit aƣəfta, araxigiə
iştgaz ibeit. nas abri, abri ayə-
nxyuə aqnə dəmneikua dəqam,
ajabɽ iara aynə xyuə apɽma
iseihap, ihan dneit.

fota dancoz çabərgnə abri
aynə xyuə aƣə dneit, axa ua
iəqaz phəzba zaɽək lakuən. ub-

ri ubas ləiheit: sara abra auayə
dsəftalanə daara dəqoup, axa
şşaz azgiə iabəmhan ha.

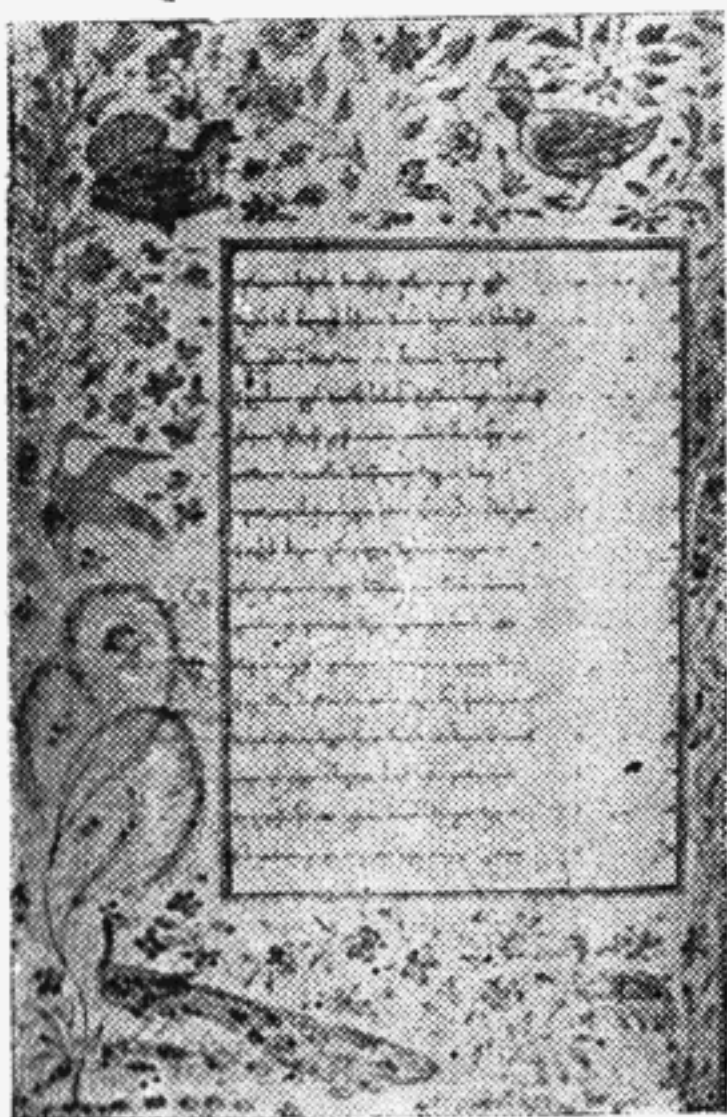
dneit ari ayənxyuə aqnə
ɽarialgiə. mşəbzia ha dneit. bzia
ubaait ha ialheit.

—ara azər daaizma ha dçaa-
it. —səzdəruam, sara səqamza-
rgiə qalarən, azər daaizargiə
səzdəruam lheit.

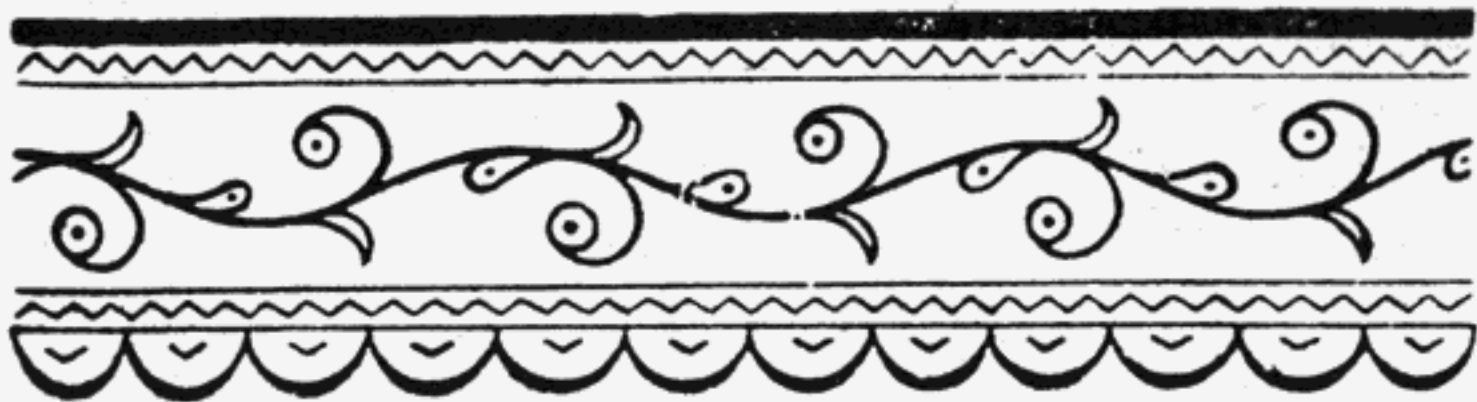
— sara sbəhoit iaşanə, iəqou
aiaşa sabharc anəiha, dəşneiz ia-
lheit. aguaɽ dəntəçən iƣəfta də-
nxələxt. abni ayənxyuə anayəs
xaxa-xəməş dnəqueit, ianaaşə
aamtaz, axaxa-xəməş rzə bna
baapsək dnəlanagaləeit. abri
abna naq-aaq eimqia dəşneiuz
fota iƣə iromouuanə, uayə iguə
iəmnaqiart ikiərkiərit akıər-
kiər ha. ubasqanɽi aamtazə
xəmpada aaigua dşəqaz gueiteit
iara irafgiə baapsəla ikiərkiərt.

ɽakuə dnaskeit dəryegı
ui naxəsgıə ɽakuə dnaskı-
an, dƣəjçit. dƣəjçən (ɽari-
al) iraf akuadər amaxa in-
axaiərɽit, iraf iəftaxı iaair-
gəlan, iara apxiə daagəlt. iabq-
ar maɽa inapaqnə iaarmanla-
lanə iaaknə aras naq-aaq iaa-
iməcqianə dşləiuz fota iƣə
arab famxaxıə adgiəl aznə
itagəloup. iara iguə xarşalanə
arasra aqnə dəɽoup. auəxa alə-
mkua iniazaap, aibafra iəmaza-
ap, aşamtazə aləmkua aybagıə
ifit iƣgiə aaiəcxəraanə.

dibeit ari as dşəɽaz. dəɽanə
daniba, daniəxuapş, uəs iaraznak
izbeit. dşəɽou dəsfər xaçaram,
abas zuəp, dsəzkəuazar dəşkəp
napəfətala. ubrigiə izbeit fota
iƣgiə agıəi arafi iaraznak iaai-
jəlanə aikupara ialagəeit. ačə-
xuɽanə dnein, iabqarkua inapə
iakufart iƣaaibətanə dneinə

«abɽas-ɽa zləu» rapxiəza it-
rəɽəz adaqiakua ruakə asa-
xioup abra ianəu.

apsua poetja şota izə

d. gulia

aŧəşəkusakua rgenii

İtə kəkəyxa, izzha-zəonə pxiaqa ineiua uaj kərtəla,
uara uaxiəz, uaxiaazaz upsadgiəla, uara uəla,
uafja eizan iueiguərono abra urəmoup rəguta urgəla,
ajgiə-ƣagiə rguə iazhaueit, rfamxə ƣarxoit, uara uəla.

uyəzja aŧquəyja-apoetja guək psək ala udərƣxuoit,
bŧəl şəkusaŧa zəzbaxu rəmou, uyəmta mşəs Ƨa iərpxiəzoit,
ui məş dəuup, ui məşnəhoup, ubri əzə Ƨa ƣara ruoit,
abiaqa xumarroup, ubas ƣaroup, eibarguərono aŧa rhoit.

zuək inapxiəz uara uyəmta «abŧas-ja zŧəu» Ƨa xizəs izmou,
uara upsit Ƨa əzə ihaşam darbanzaalagı apsəzrou,
əzə ihargiə daŧdərpxaŧəş iaaigua iəqou ui dəzlou,
ui daquəçəş, iaia daxixuəş, ialəixəuzei xiəmzoia zlou.

ui iampxiəda, zegı apxiəlaş uara uyəmta «abŧas-ja zŧəu»,
ianəu iapxiə, ui eilərgo, nas eiguərono, rnapə iakəu,
ineiberhalaş əzəi-əzəi aŧabŧ dəunə aŧquə ianəu,
aduneiaƣ uay dəqanaç uargiə uqalaş uşəŧquəyyəu.

rarəonə iakəzar, rarma iartom, izapxiəzom rguəzɣara,
ui zpəxiəŧaz, ui iapxiəzaz, iaapŧazaşam rguə azhara,
uaqa izəpxiəz, uaqa irahaz, irzeitəhom rəzɣara,
uəzbaxu şərħə, utəzŧa şərħə, rguə akuƣəonizom urƣxuara.

ibaqa dəonə uəla iəutaz axiz aŧəzom ui bzançgiə,
uara şota rustaveligə uəxiz Ƨalaşam uəs uezgiə,
esəmşaaŧa uəxiz iazhalaş, izaankəlom ui azgiə,
işpaqaloı iaannakəlarə iarbanzaalagı aamtakgiə.

uəxizəi uəpşei inarəcloua adunei dəu uərt naxizəit,
uyəmta dəugə aənəzƧəlozz! imaançaskua pxiaqa iceit,
eiguəronaia uajəgi iapxiəit, uaja quəşkua ŧquəla irçeit,
zegiə irtaxəup rəbəzləla, eitəzɣazgiə qalakueit.

akərt ŧlar dəu rəguəronara apsajagiə ubra haloup,
apoet dəu iyəmtagiə xsaalag bzias hara ihamoup.
abri iəmşnəh amyapagara ibzianə hargiə iahualəup,
hapoetjagi iəzguəronaia guək psəkala abra ialoup.

daxiəɟaz iaraznak iɸiəkuiɟit—
iɸaniəkuiɟ iaraznak dɟərhan
dɸəxan diəman xəxi dyagəlt
fota, dgəlan eikupeit, eikupo
-eikupo farda aamta eikupon.
açəxuɸanə uəs aja iheit fota
«aara zmou sara soup, aikupara
haquəçnə axəsra uara iuɸəup
uxəs xaça uəsla» iheit fota.

ubasqanɸi aamtaz arafi aɸəi
ieikupoz aaikuɸeit — daaxiap-
şən iraf akupara işaquəçəz ibeit
ɟarial, ubasqan iaraznak izbeit:
şota iqnə egişielemşoz, iaraznak
irafala adərri iouit.

—haaiquaçnə haiɟajap, haiba-
fragiə haxızap iheit ɟarial, iara-
znakgiə iaaiquaçt. iaaiquaçnə
yba-yba saqan raqara bɟanə
rabqarkua knə iaagəlt, daaɟaj-
eit fota: sara içabərgəup, mya-
syək sakuən, uhəntkarra sala-
nagaləeit, səpsə sioit ha saxiə-
nɸəjçəz ubri eipş bziabarak
sakufəit isəzxəmgoz eipş, abri
axucra salanagalan, içabərgə-
up, akunamga samxauit, akun-
amga axisəmxauəz aqnəp sara
uara uqnəp isəkunamgo egie-
qam, abri aqnəp uarej sarei xa-
ɸuəsla haikuɸeit, iara ubasqan
ɟarial iaraznak idərt iəqaz şəi-
mahazgiə, ubri abziaibabara ha
dəzɸəz iahfa lzən şakuəz.

— uajfta uara uəzuəstou
souharoup iheit ɟarial.

— sara sara soup, ihan iəxiɟi
iəjloei eiheit.

— sara sudəruama ha ɟarial
dançaa, — sara uara uzdəruəit
ha eiheit.

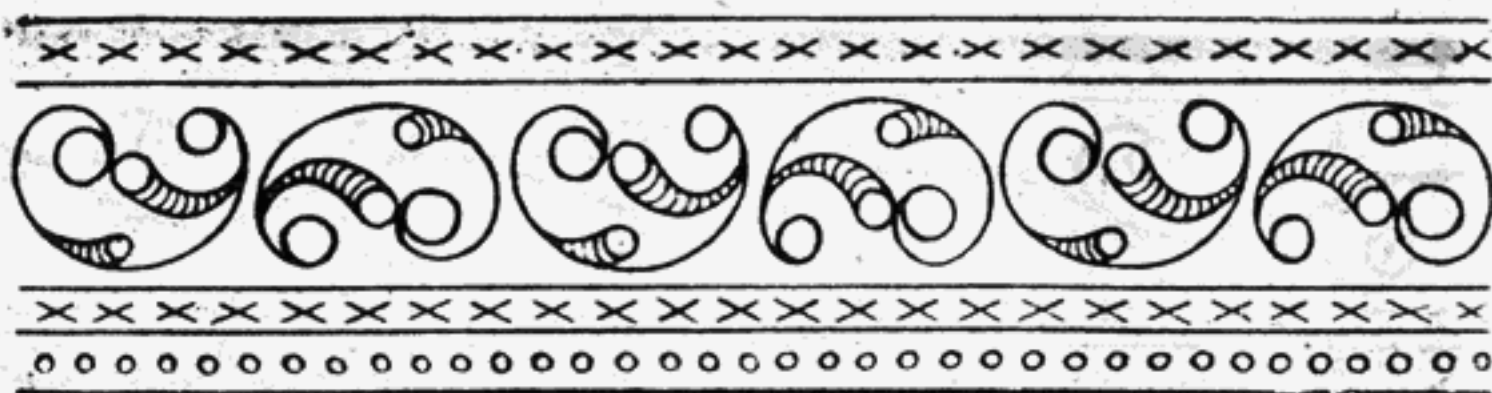
açəxuɸanə iaraznak abri
izbeit ari zəzbaxu izəmdəruəz
iakuməzt fota, iara dimba-
çəzt akumzar, abas izbeit, ah
zənɟa snə aaxəiɟozargiə
sahfa abri distoit, ixə səpəifo-
zar ha einəfarc iguə iteikəit.

açəxuɸanə daaɟajəit ɟarial.

— içabərgəup, iaşanə uarei
sarei akunamga naq-aaq iahzei-
bauxiou iahxaharştəp aɟɟiaura-
kua, iəuhə çabərgəzar, uara
abziabara isəzxəmgo ha zzəuh-
az aqnə aɸəskua sa snəpə ianə-
zaait: abriɟi iheit inaskian rn-
apkuə eimərxərc, rnapkuə aaim-
əxəua iaagudibakələeit—guəra-
zəia iləpəit rəpsərfarc, xaxa
xəms rəpsərfəit, zaqa rtaxəz
aqara ilərəçeit, nəş amya iəku-
ləeit rəftaxiqa inəqueit farda
aamta iazkəlsit kalakik aqnə,
akalakı aqnə adəpəfa qarçeit,
ahəntkar iqnə, işeinəlaz, işei-
cneiuəz, iarban mşəu dara ua
ianneiuəz, iakunago auaagiə
amyan işəpəlaşa ah adərri
iərtəit, ah ari aniaha aɟuər-
onara dəu qaiçeit, iakunago
ala dnəqueit, aɸhara iəqarçəz
azə auəa rəɟa neit ah iqnə,
ayara ruit, ah ipha, ɟarial iahfa
fota phəss diitəit, ayara ruit,
ajra ruit.

შოთა რუსთაველი იპამიატნიკ იდგალო აპროექტი. არი აპროექტი მერაბიშვილი ილაგაშანთოუპ.

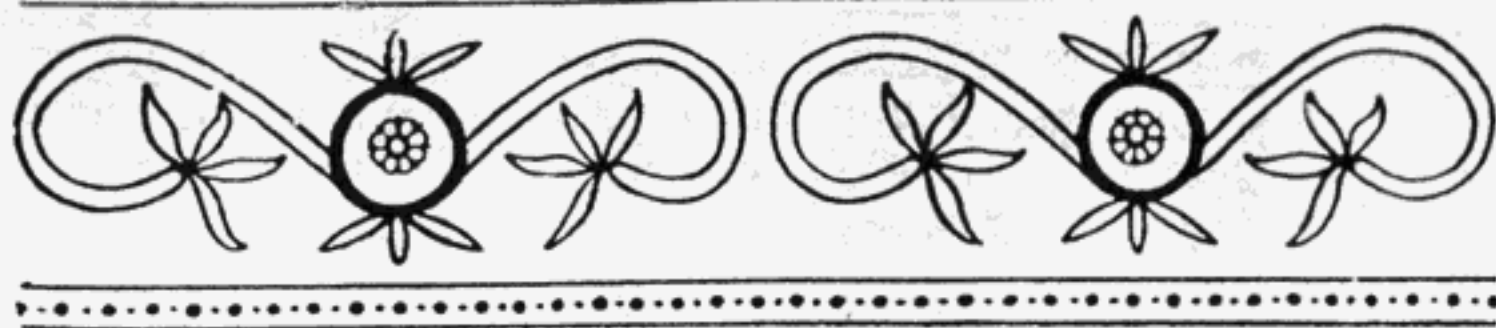
I. kuçnia.

rustavṛi azəxi

ilaxxa bjasla abaxu ialqia aryaş neivueit,
dauəlia rəstəbṛ goit eixsəonrak qamçaua.
uxə yeiçuxər uəlapş aarla xəxi iyeivueit,
ua əxra rəjkua apta xiəkuu eimdaua.
abṛajra sirkua xizə zxiərşoula iəonazonazua
aṗqiarə dəukua rxə qfəxuəran iudərboit,
bamboula səpsa rzamya xəzyo iəxtərpaşua
maḥək ua dṗəjçnə dṗoula pxəz lask eipş uəṛoit.
çya zmam iapsta lafcarkua əmrei jyani zjəzəz
ləpəqap rxəbra bouə iaṛ rəkupsa rtəp itoup.
zəpşrə eipşəm, zxata eipşəm, bna dagu irxəlçəz
açar quənd-ləndua rəlabṛ təyueit, rbṛə pşzəzoup.
aşəslamṛi zxəsəz jəṗzəṗ xahkua zkiə şkusa zxəçua
zegi iəçaqap xəxi dəkuṗoup axiqa laḥaças.
məcxuə dzeiguəronio iəraxu, iəlapş zxəiməṛua
ihua ikədəup naara eimdaua pşəayças.
eməgi mra şueit aapnroula, ṛəla dgial pşza ṛləşueit,
aṗəyey arxəei bahya dəuxa eiləṛoit,
apşaxaa iasua xuəyi dəui arguəbzəonəueit
uaxincilakı aṛ afyə guəṛpəganə igoit.
idərəm dgialzam ui, ui iəṛtu adgial pşzara
lərax arṗəxarṗ ṗəy ykuən iəṛaabṛ axigaua.
kəkəy pşra zmou kavkaz mraşoup ui apsabara
naqnaṛgiə sirs iknə poetja zla rhaua.
ubri oup dəzpou fota amraş xuəcəy dəuglə
eixək eiçək ui axra pşzarkua dərzəpşlon,
jyan ialars iiboz, əfxa ran, kəzbək assirgiə
eiczəzhaz yəqa reipş iguə aznarhalon.
o, ui dənxon ara, narxa-yarx iəmṗxək dəqan
ləraxgiə zcoməzt iəla iamba aṗzaua.
rustavi akətan xizərḥag ṛəmza rkəran dgəlan
eixsəonra zmam amşən dəu eipş iguə mṗəua.
minutia izhait, ui, dərbeit, zegiə dərdərit

ixşəyi iəmyi fərdak rəlan ddəunə diit.
 dagışəxuəyəz mesxetj iəxiz ipşa einəyit
 iltəcxə guilla iəykuənrei iarpəsrei itit.
 ui rəlapş dəçait, uəsqanpi adəukuagi dguarteit
 tamaragi dxiapşit iəşqa, guaxua dus ui dqałçeit.
 axa ui başagi xəs dəftimxt, iguə ui dtamleıt
 lbziabara map aziheit, psaařla dceit.
 o, dguaait, qřařla ilbeit, poet imap tamara
 axa dabalboi vizantia gəlt xıyayəs.
 idəruan ua, ua ioulon ui enagi laşara
 ubra içon çara, ubraxigıə ftixəit xəs.
 neiazira dəftan, fotagi bairon ieipş dazguəkənə
 afon gomer ibəzla deilaha içon.
 daguəlan ui nauka řxacia xəs iltəxnə
 abziara guəlxəua mya rlaşagas iqəeiçon.
 filosofja zpsə eipş izboz, urt rəxaa zləsxiaz
 plaťon ivərakua řquə řtəmxkua izhaloz,
 igueilgarei ixuəcra dəukuei ckia izdərxiāz
 dnaskiargalon ipsadgiəl aşqa danxənhloz.
 nəx, yaxruxeli, axuř iadərbləz, iəla iambeit
 ifota dəu nasəpla iəltəz dzeipşraxaz,
 iliriķa jeinraalkua rəpxiara ma iəlmşeit
 daxınəmgzeit iaamta, apta řřəra du zxəřaz.
 axa ui paťarşeni iəməş iəra niarha
 iyəzja drəpxia çara başa ui imuit.
 iguərona fota iəcləeit, jyanqa guəla dyeip ha
 xəxır aiař rəlaş řtəixt, çaqar ałt rəxaa řxəixt
 oh, izbandaz erusalim xazəna xiəřtou
 ui fota dəu ixıəbaykua řaxnə izmou,
 zeipş dgıəluzeit, iřayou karřrou, uarřia řpaqou
 uayə ibarřə iəqou. ma eilagaxıou?
 inəřəntəra inəkuspsarən řətkuakgiə nřəxnə
 snarə ařakgiə řarəla iəřxaa isharən.
 iaharəməzt ui, nazaza iəřaz ua zřərtənqınə
 axa ui ala ma sa sguəccak sərřarən.
 idəura řqasfo, ui dşəsxuəcrou, sguə dəřtougıə
 ařayagi, arxagi abna řqəngıə iaasərpsərən.
 ad iəkuu aykuən, azoiab, atahmad ayn iřougiə
 poet poetgiə bzia dşibo dsərbarən.
 axa səzcozi uaxı, ixuəcra səřarř řşəqou
 aragi iřkap ui ařa stəpařə řřanə.
 ercaxu dəu ařkua çarřə zkuəřnə ařyan ialou
 iansəryəp sālabb, ui nazap ua imranə.
 iguə inəkuyəp ui, ubra guabləs dəřtəxnə
 darřəxaraz ineizla tənqrak qamçaua.
 açəs xuq alaharaz amaxu iəkuřou eipşnə
 izgəlap ya gumərřəongə yəzara iznaua.

aragi ui iəxiz xuaƿəm, ipsəm esaaira iacloit
 adəu iƿə dlaşoup, kura maŷ iƿgiə deilgoup,
 itakra nəquga iəkuup, apsabara iacƿioit,
 ajəƿra iamgəua, «bjas ja zləu», laşarc ixəioup.
 nas darban uəqam zhaşa, uajabj zləmha itamyəc
 sa saja rajoup, fota, syəzjagiə dunei.
 lazənzargi ləxiz aknə ishoit uay xaştra zməxiəc
 abjarəƿ ləşkuskua rgigant dantei uarei.
 «abjas ja zləu» — sara isəmour guaxua dəungia
 ui ałt fyə zxou eipş axaa, balimont isirkəit.
 uguəi upsəi zegi zlouçaz xilałarc alşom ƿnakgia
 o. fota, guə halalla, psəxaa ui urpit.
 ubri azoup aiaj apstha ialpxo eipşnə
 ueipoxa alafcara xual izalpxo ui.
 mərxuag zəjmaŷəz amşkuei açx nəmjkiei neibeipşnə
 izrəls. rəlfəragia izamjax, xrei baxui.
 ałəşkusa dəukua fardak xtəs zmou jəƿ iaznəjnə
 aƿəƿ uaa oeykua rəmzərx dəuaƿ ui nazeit.
 abar isirxa ƿəla ləşkua azbaxu rxəynə
 iacpi amŷ iacça ałtəbj rounə iargazeit.
 ubas oup hşəqou hart, auəs aƿə aadərueit,
 iəpsou haxiakulałakı istahxəueit ckia iahçarc,
 ubri eipşəu hatərla ajlar ruəs iazahkəueit
 pxiaqa ui rəxuarc. rəxşəy artbaarc, rəznarharc,
 urt hajlar guəronaxu, rəla rpseipş urboit urxaştzam,
 uxianap iayəz uaja quəşkua lakus irhoit,
 țarial uixiğəua ałə iuhaz psəƿra axişam
 ŷamguərłə ui zegi rləmha qənza inazoit.
 naxixi lxa rənxəç inxo inguəş dzəryueit pfaia,
 auaps, aƷarkiaz, apsua rguə utoup uqfo.
 lamaxj tiurkəi apxioit uəmta rəbəzłala.
 urəlağeit, aqajlar zguəronarak mƿəzo.
 iguədnakəlaait urt, uguəraz, ubziabara —
 adəukua zdəzəmkəlaz-haup izəkunago.
 ha haipş dubaşam zƿəłə iaftou alaşara
 ha haup dunciaƿ iasha çabərg zəpşəakuo.
 ubjə, ubjə pşza. çəs bəjłə ixəan ləşkusala,
 uguərona, ałə səcha haamtaƿ, iaxiagiə,
 aiaşaz ambəƿ habjoup eiharak akuraxiala
 axa nasəpla uaçkies sa seihaup uezgiə.

b. lankuba.

ş o t a

larkuasta zəkugou mragələra aṭapf səir zəcralo,
zəry aibafja aṣeipəloz, o, uərt rəbay znəpsalo,
aḥa-cərcər araf təuərian rəxi3-rəpša zəgi zənfalo,
ua uaazeit, uagiazjajeit uyəmta dəu aṣ kərt-bəzlala.

adədi-majəs iaraznakaz ianaalaşoz açx eimqiarəṣ
uəlapş ixizon dagelnargon ɸəla ineiuaz asakaraṣ,
ubjə iərjon açəs-iaja aq-ya iəkuṛəz uaqa kḱaraṣ,
ərpəs eikua iəlaəərzkua uaṭa iarbon apsabaraṣ.

mcanə ipxoṭa ɸxəbjon abnaṣ inaləyɸoit jəṛ lafcara.
ui ayəmta, o, ləta zguaṣu aqarou mşən jkuərpara
iəlaəərzkua izamya iəṣəsuaz uaqa inakuṛou iaṭa xaara
dyuan dxuəcuan ankia ajəṛza jḥəra ɸlak eipş iəmacara.

uiṭei kər ʔt kəpseit iəzəit, uiṭei kər-iaj jyanṛ intaləeit,
axa iməzəit guətkaaṭa ihou, ui axaɸaṭa ɸəɸza inɸaləeit,
bziabarei aiyəzare i məjazə mranə irxaləeit,
jgia jəmṭarei məcxuə alasrei ineiləmṭo eidnaḥaləeit.

sa sguə dtəxon iguəryoṭa ipsadgiəlaṣ uaxi sanəkuəz,
izbarəma ui iəstamta? o, səmra dṭaḥon abra, ui anbəkuəz?
sa səynalt ui ajəṛ-jənxa ua gelatəi aṭf iaja xəxi izṣəkuəz.
abra dṛəzma adaqiaṣə? arouma rapxia ibjə axiəynəyəz?

abra-auma guamɸ-dəu ui iaxiouəz iaşa izləeibaz apsabara?
abra-auma aḥəzba eixəṭaṭa mcanə iaxiəjlaz ləbla xaara?
abra-auma iyəmta axiəlzneigaz guəmbəl-gəzmal ui tamara?
zəgi udərueit, uşahatəup, isah axan-dəu axiəjcara!

penqr harak inaləyɸoit amraxuaga guəroua xumarua,
uguə tdərzəzəp louk aibafja raha təuəjaə eimakarua,
ijəṛ saxian uaqa ikədəup kuicṭa itəpxo rəbla karua,
axa iləfcəup uay dəqəzam dərganɸəxuəup iḥar-psarua.

akə sʒəzəzla sxuəcua sgəlan snapşə-aapşaa səmacara,
guəla sʒajon «eh, iəzəit ui iəstamta izaləmsəit jəp lafcəra
aguil-kakay itnə igəloit, axa iaryozaap amra acara
ojsta dəqam ixiz zhoda səla iambeit ijaara».

sxuəcra nkabeit iara ubasqan, ixaaza pfaala apşa nasəit,
sa svə syaxəit, akolxozaa rguəroua xumarbəj sləmha, intasəit,
auəs axiəruaz rała ialan fota iəzbaxu, labʔabouma? sguə neita-
səit,

sa srazcaait, eikulaʒoufa ui dşərdərua zənza iqasfeit.

ixaçala işpa azqazou lakuças irhoit rguə acneiua
o, ibaşan sa seimdara, adgiəl dəkup ui dnei-yeiua,
ua dʒaxəm ui abaa xilaiaʔ, dacəup aiaʔl uarkaləeiua,
map, adəu33a dəzgo mʔəqam dgiələi-jyanəi irəbʒaneuiua.

liguaʔə dəqoup xaştra iəkuəm, fota dəqoup aiyəzaraʔ,
ui drəluxuup anasəpkua məcxuə isəirəu abziabaraʔ,
ui adəu33a ui dəqaməi aʒlarkua zegi rəiafaraʔ,
mranə dkədəup ui dkədəmlo apoetʒa ralaharaʔ!

aqua 1937 ş.

rasəm ʔamaguua.

ş o t a d ə u

psər3xa axu dəukua sanrəkugəlou
çaqa amşənaxi sanəpşua.
ilakiləlakıua ʒkuərpa xinəkusəlou
jyanaxi sftnaxəueit sa spərui.

sguə dtaʔoit, sguə izətrəsueit
fota dəuglə sara ubra.
ckia sizxuəcueit, guabləs dəftəsxəueit
afxa irnəzboit isaxia ipşra.

sapxia dgəloit ʒarial xaça
açar rała bʒə angaua.
fərtən asuazargı ui sa sguaça
dtəx dazgaşam dsəmbaua.

eh, iubandaz, hpsadgiəl pşara
ua uəxiz rdəunə izhaua.
sara aʒəkgiə səmacara
ckia luasharən hşənxaua.

axəpxiakua

1. apxıaja — adunei iaxamştzo alquyyə	7
2. qıqınaze — «abjas ɟa zləu» ha şota rustaveli iiyəz iaazərkiavne	13
3. kıprenskii — şota rustaveli	25
4. şota rustaveli — abjas ɟa zləu (alagartə)	30
5. şota rustaveli — arabja rñ ntkar rostevan iajabɟ	34
6. şota rustaveli — abjas ɟa zləu acəpɟaxa	36
7. şota rustaveli — aforizmakua eiteigəeiɟ d. gulia	40
8. m. ahaşba — şota rustaveli ipoema «abjas ɟa zləu» apsua foliklor aqnə	47
9. apsua poetja şota rustaveli izə:	
d. i. gulia — aləşəkusakua rgenii	55
l. kuçnia — rustavpi azəxi	56
b. fənkuba — şota	59
r. qamaguua — şota dəu	60

aredaktör: m. ahaşba
x. boiajba.
atexredaktör i. zakaraia.

irkiəpxiɟ agazetkua «sovetşkaia abxaziei» «apsnə qapfi» rkiə-
pxiərtavə apliɟ aguraga № 2819 atiraz 800 azakaz № 3012

axu 1 maatk.